AZ ORSZÁG TÜKRE.

BUDAPESTI KÉPES KÖZLÖNY.

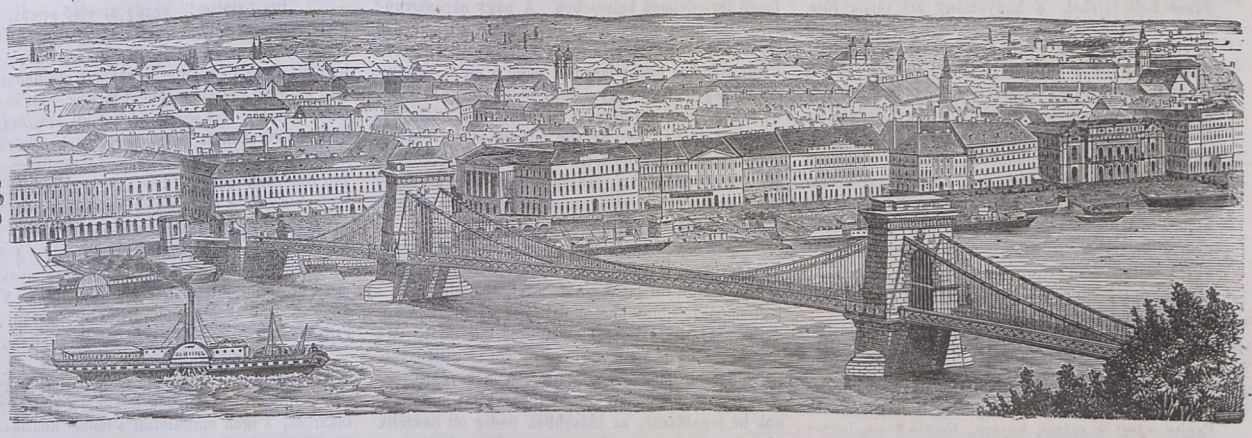

Negyedik évfolyam. 8-dik szám. Pest, 1865. Februar 23-kán.

Kiadó és felelős szerkesztő: GYÁRFÁS FERENCZ. Kiadó-hivatal: Egyetem-utcza 2-dik sz.

Előfizetési ár: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft., évnegyedre 3 ft. Megjelenik e lap minden csütörtökön.

A kéziratok és előfizetési pénzek az Engel és Mandello-nyomdába, egyetem-utcza 2. sz. a. küldendők. Tulajdonos: BALÁZS SÁNDOR.

Csejte vára.

Csejte várát Magyarországba települt őseink valószinűleg mint végvárat épitették a nyugoti határok védelmére, mert ezekhez közel fekszik, Nyitramegye északnyugati részén, a Vágtól jobbra, a Fehér-hegyek alján. Magános sziklára épüle, mely regényes csoportozatú bérczekkel van távolabbról körülvéve. Fekvését még az is emeli, hogy a kis Dud-Vág vize, — mely a Fehér-hegyekből erre foly le sirjába a Vágba, — alatta ömlik. A vár most már romladozott állapotban van, — képünk épebb korából mutatja.

Csejte vára a hét vezér korában kürtös Lehel kapitányságába tartozék; ezen vezér a közelben lakott: a Vág melletti Galgóczon, hol az emlékül épült tornyot ma is mutogatják. Az Árpád királyok alatti történetéről Csejtének, mint annyi egyéb más várnak, keveset tudunk; elvész az a távoli kor homályában; pedig szerepe a tatárdúláskor, Kún-Lászlónak a cseh Ottokár elleni hadjárata idejében, tovább Csák Máté korában bizonyosan volt. Csák, mint a felvidék ura, kétségkivül Csejtét is birá.

Csejte vára.

A XV-ik század elején Csejte várát a híres Güthi Ország család kapta adományban Zsigmond királytól. Még ezen család birta: midőn a cseh rablók — kiknek uralmát és korát oly szépen festi koszorús Jósikánk, — befészkelék magokat e bérczi várba is, és a körülfekvő vidéknek félelmei valának, gyakori kiszáguldózásaik alkalmával elkövetett erőszakoskodásaik, dúlásaik által. Svehla nevü hirhedett cseh rablófőnök ezen várban lakott, mignem őt és martalócz hadát a nagy Hunyady Mátyás király vezérei a hős Zápolya-testvérek kiverék belőle. Igy szabadult meg a táj a rémülettől, és adatott vissza a vár jogos birtokosainak.

Az Ország-családnak azonban nemsokára magva szakadá. Miksa király azután Csejtét a Kanizsayaknak adá cserébe Kanizsa váráért. Ámde ezen család férfiága is csakhamar kihalván; az utolsó Kanizsay-leány Orsolya

A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

a király kegyéből fiusittatott, és igy nagy terjedelmü urodalmai — ezek között Csejtevár is, — férje a hires nádor Nádasdy Tamás tulajdonává lönek. Nádasdy Tamás és Kanizsay Orsolya fiok Nádasdy Ferencz — ki 1623-ban a grófi rangot szerzé családjának, — szintén igen dús, és egy régi fejedelmi házból származott nőt veve feleségül, a ki külsőleg a mily fényes: bensőleg azonban oly romlott s gonosz vala. E nő-szörnyeteg — kiről a csejtei nép ma is átkozódva mondja el regéit — Báthory Erzsébet. Története Csejtevár e szörnyü asszonyának országszerte ismeretes, különösen Garay János balladájából. A hagyomány azt tartja róla, hogy hervadó szépségét fölfrissitendő: naponkint egy-egy ujon leölt fiatal leány vérébe mosdott, s ilymódon mintegy háromszáz ártatlan szűzet áldoza fel bünös hiúságának. Annyi történelmileg bizonyos, hogy Báthory Erzsébet számos ifju leányt gyilkoltata le, mert gonosz tettei végre kitudódván: 1610-ben börtönbe vettetett, és bünperbe fogatott. Tömlöcze ajtaját nem is lépheté át többé ez a szabadságra nem érdemes szörny, hanem hosszas de méltó bünhödés után, 1614. aug. 21-én, talán lelki furdalásait többé nem állhatva, méreg által mint rab, önmaga vetett véget utált életének.

Képzelhető, hogy Csejte vára Báthory Erzsébet korában mily rémes hirben állott.

Nádasdy Ferencz utóda a hasonnevű országbiró, a Wesselényi-Zrinyi Péter-féle összeesküvés egyik feje levén: 1671. aprilis 30-án Bécsben lefejeztetett, s javait a fiskus lefoglalá. Igy kerüle Csejte vára is mások kezére. Kikére? mindgyárt meglátjuk, de előbb egy a vár történetében is nevezetes korszakot kell érintenünk Rákóczy korszakát.

II. Rákóczi Ferencz fejedelem 1703 tavaszán kitüzé a támadás zászlaját, s a nép és nemesség által nagyban támogattatva, még azon évben meghódítá az országot föl egész a Morva vizéig. Csejte vára is megnyitá kapuit a győző előtt, és őrsége a „Nemes Hazának" hűséget esküdött. Birták is a várat a kuruczok állandóan egész 1707-ig, de ekkor őszszel gr. Stahremberg Guido császári fővezér a fehérhegyi többi apró várakkal, — Detrekővel, Éleskővel, Saskővel, Szomolánnyal, ugy Nagy-Szombattal és a Vágon túl való földdel, Rákóczi e táján vezérlő tábornokától gr. Eszterházy Antaltól visszafoglalá. Mindazáltal a kuruczok még egy izben hozzájutának Csejtéhez.

1708 nyarán, midőn szép táborával maga a szövetkezett magyar rendek Vezérlő Fejedelme Trencsény ostromára indulna; Érsek-Ujvártól jöttében útban éré Csejtét, és intézkedék megvivásáról. Ugyanis krakoviai táborából előre küldé egyik jeles franczia főtisztjét: De la Mothe hadmérnökkari dandárnokot e vár megostromlására. De la Mothe julius 26-án hajnalban indula el kétezer válogatott gyaloggal, ezer lovasssal, három résbontó öregágyuval s egy bombahányó mozsárral, és az nap s éjjel keményen löveté a várat, egész másnap (jul. 27.) reggeléig; ekkor a rés már alkalmas levén a falakon, jel adatott a rohamra, melyet Bonafause szintén franczia ezredes vezérle; — és a kurucz gyalogság Csejte sziklavárát ostrommal megvette. A benntlévők rabbá levének. A fejedelem titkárjainak egyike Beniczky Gáspár, igy jegyzé ez eseményt naplójába:

„27. Julij Anno 1708. Csejte alatt való gyalogság 9—10 óra között a várat vérrel megvette; az hol is a benntlévők megadván magokat, commendánsukkal együtt rabbá estek."

Julius 28-án aztán Rákóczi udvari népével személyesen fellovagolt táborából az elfoglalt Csejtevár megtekintésére.

Nemsokára bekövetkezék a szerencsétlen trencsényi ütközet, s ennek csüggesztő hatása következtében Csejte ismét a császáriaké lön, még azon 1708-ik év őszén.

Ezeket elmondván, térjünk át Csejte birtokosaira. E várnak, — melyhez a hozzá félórányira fekvő hasonnevü tót mezőváros és még más öt mezővárosból és 9 faluból álló nagy urodalom tartozik, — e várnak tehát és az urodalomnak felét a gróf Erdődyek, felét pedig a Homonnai Drugethek nyerték Nádasdy lefejeztetése után Leopoldtól. Ehhez képest első fele most is a gr. Erdődyeké, a második pedig a kihalt Drugeth-család örököseinek (Csákyak, Forgáchok, Révayak, Andrássyak, Zayak, Mednyánszkyak,) tulajdonát képezi.

Ennyit Csejtéről rövideden, mint terünk engedé.

Thaly Kálmán.

A mit a napsugarak látnak.

— Rege. —

Három fiatal sugár találkozott a nagy napraforgó terjedelmes belsejében. A nagy napraforgó?

Ki ne ismerné azt! Hisz sárga szirmai már messziről látszanak ki a többi virág közül, s azonkivül nincs az egész mezőn, pedig a mező jó nagy, olyan nagy, olyan nagy, hogy nem látszik se vége, se hossza, egy egyetlen virág, mely csak félmagasságát is elérné. — Kelyhe mindig a nap felé van forditva, a mi nagyon természetes, mivel a vendéglők kapui rendesen az országútra nyilnak, a napraforgó pedig nem egyéb, mint a vig fiatal napsugarak kedvencz vendéglője és találkozó helye.

Ott jőnek össze reggel s napi foglalatosságaikat tervezgetik, este felé pedig, mielőtt elbúcsúznának a földtől, ott találkoznak a vig czimborák s a legpompásabb mesékkel mulattatják egymást. A sugarak sokat tudnak mesélni, hiszen nem hiába látnak mindent a mi a világon történik, sőt a legtitkosabb, legrejtettebb dolgok is napfényre jönnek végre.

Az egész fiatal, kezdő sugarak ott mutattatnak be legelőször, az idősebbek pedig ott beszélik el nekik minden csinjok-titkát. — Elmondják, hogy ragyognak a vizcsepre s alkotnak szivárványt belőle, hogy fürösztik vérbe, a kék hegyek ormát, hogy rajzolnak, a sűrű lombon átragyogva furcsa alakokat a földre, hogy csinálnak a tenger minden habjából egy-egy aranyhegyecskét; s a fényes újonczok aztán vigan ragyognak ki a nagy napraforgóból s megkezdik utazásukat.

Ma épen három jó barát találkozott szép vendéglőnkben, még pedig olyan örömmel, a milyennel csak három kedélyes sugár találkozhatik, hosszabb távollét után.

Künn folyt a pezsgő élet, a hangyák fontos képpel futkosnak fel s alá s a gabna folyamán tépelődnek, a csinos méhecskék a virágok kelyhébe, piaczra járnak, a pillangók a legujabb divat szerint öltöztetve, bágyadtan, untatott arczczal lebegnek a virágok fölött, azok pedig kaczérkodnak, ábrándoznak; vagy mohó kiváncsisággal hallgatják az utolsó virágból leirását, melyet egy-egy vastag, bankárpofájú cserebogár suttog kelyheikbe.

De a három jó barát a napraforgóban nem vágyódott oda ki, elnyújtóztak a nagy virág sárga levelein, mindegyik előtt pedig jó nagy harmatcsepp csillogott, mely izletesebben nézett ki a legtüzesebb champagnei bornál.

Mind a három szép fiatal sugár volt. Szép fiatal sugár? — Ki hallott valaha ilyet, hisz minden sugár egyforma. — Bocsánatot kérek, de kénytelen vagyok ez állitást megczáfolni. Sugár és sugár közt bizony nagy a különbség. Az egyik halvány, bágyadt, mint egy beteg ifju lányka, a másik égő, élettelt. Van fehéres, sárga és ragyogó aranyszin sugár is. — Én ezt igen jól tudom, mert ha reggel varróasztalomnál ülök, besütnek hozzám a sugarak, „fogj meg"-et játszanak kis szobám falain és pallóján, pajkosan futnak el zongorám húrjai fölött, s mindenféle csinyt követnek el. Ilyenkor aztán önkénytelenül kihull a munka kezemből s mosolyogva nézem a pajkos ficzkók vidor játékát. Nagyon jól ismerem őket s igy meglehettek győződve, hogy állitásom tökéletesen alapos. E magyarázat talán nem lesz többé feltünő, ha a három jó barát leirását folytatom.

Tehát, a mint mondám, igen szép és deli sugarak voltak. Szinük aranyfényes, termetük karcsú s fényük oly vidor és pajkos, hogy jelenlétök által egész környezetüket megvilágiták. Oh ti piczi demutkák és violák a mezőn, ti vigan csengő gyöngyvirágok, nemde, jobban tudnátok leirni ifju barátainkat? — „Úgy tud égni, ha szerelmet vall!" mondaná az egyik, „oly fényessé lesz ha kelyhembe néz!" mondaná a másik. A kis vadrózsa egészen piros lesz, s fel se mer pillantani; tudom mit akarna mondani az én szégyenlős kis barátnőm, s nem is kén elpirulnia e miatt. Hisz mindenki természetesnek fogja találni, ha a kis vadrózsa azt mondja, hogy „csókja oly édes", mert nemcsak a kis vadrózsák a mezőn, és a pompás centifóliák a kertben, sőt a bűbájos emberi virágok, az ifjú lánykák is egyet fognak érteni vele. Mindegyik érezte már ajakán az ilyen csóknak édességét, s ha nem is érezte legalább álmodta, kivánta, s nincs is mit szégyelni azon.

De hagyjuk el a kis szégyenlős vadrózsát és hallgatódzunk inkább a szép vendéglő kapuinál. Nem sértjük meg ezáltal a bon ton szabályait, mert azt a mi egyszer napfényre jött, már mindenki tudhatja.

„Hej barátim!" kezdé az első sugár, diadalmas tekintetet vetve társaira. „Igen furcsa tapasztalatokat szereztem pár nap alatt s valóban mondhatom, hogy nem lehet egyhamar oly finom tapintatú és mély belátásu egyént találni, mint az én csekélységemet. — Vagy két hét mult el azóta, hogy kedvem kerekedett ama nagy városban körülnézni, melynek fényes tornyai egész eddig csillognak. Lassan csúsztam odább a háztetőkön s az ablakokon, melyek a hőség miatt szorosan be voltak függönyözve, s hiába kerestem egy-egy nyilást, melyen keresztül csúszva, megleshettem volna a lakosok cselekedeteit. — Végre egy zöld függönyöktől árnyalt ablakhoz jutottam, mely nyitva volt, s a függöny és a fal között épen elég hely maradt, hogy rajta karcsu alakomnál fogva becsúszhattam.

Mély csend volt a szobában, csak egy falóra lassú ketyegése hallatszott, mely a szoba egyik zugában függött. A falakat gyönyörü olajfestmények takarták, s igen mulattatott a méla, bús madonnafők körül glóriát ragyogni, a bájos fürdő-nymphák hosszú haját megaranyozni. — Az utolsó virágbál szépségeit is láttam csokorba fűzve a falon függni, s valóban igen jól voltak találva; sőt az én geniális, szenvedélyes mákom, oly élethiven volt ábrázolva, hogy nem tudtam vonzerejének ellentállni s egy égő csókot nyomtam a hideg, élettelen vászonra.

A szoba kicsiny s bútorzata igen egyszerü volt; sajátságossá tette a leirhatlan rendetlenség, mely benne uralkodott. A székeket papiros és ecsetek lepték s a körülálló szobrokon, classicus formáikhoz nem épen illő tárgyak foglaltak helyet. Ama szép Apolló fürtein, hálósipka díszlett, önkénytelen eszünkbe juttatva az újkor költészetét, a remek mediceisi Venusz lábainál papucs állt, mint uralmának jelvényei, a földön elkezdett képek s összegyürt illatos levélkék, könyvek, szinek hevertek, egy oly chaost képezve, melyből még egy isten is alig tudott volna valamit alkotni. Gyorsan osontam odább az érdektelen tárgyakon s fényem egy gyönyörü, karcsu alakon akadt meg, mely az ablak mellett állt.

Magas fiatal ember volt, vállára omló sötét fürtökkel, pajkos, majdnem negédes mosolylyal ajkai körül. Fekete bársonykabát simult végig erőteljes alakján s kiemelte annak gyönyörü formáit; erős, büszke nyaka szabadon volt hagyva a szélesen hátravetett fehér inggalér által. — Keresztbe tett kezekkel állt egy állvány előtt, mig szeme merőn, de lángoló tűzzel volt az átellenében levő pontra függesztve. Én, követve tekintete irányát, csakhamar reátaláltam azon tárgyra, mely szép ifjam figyelmét oly annyira magára vonta, s be kell vallanom e tárgy megérdemlette e figyelmet.

Egy Veszta szűzet ábrázoló szobor volt az. A remek szépségü tagokon habos fehér selyem ruha folyt alá, melyet a derék körül aranyvirágokból átszőtt öv tarta össze, a gyönyörű kar ki volt terjesztve s hosszudad fehér ujjai között lámpást tartott. A szép fő s a tiszta arczéllel, a nagy kék szemekkel a görög módon hátúl egy csokorba tűzött fürtökkel oly bámulatosan szép, de oly márvány hideg, oly halvány volt. — E szobor minden szépségének daczára nem nagyon kezeskedett alkotójának genialitásáról, mert a valódi müvész még a hideg márványba is képes egy szikrát lehelni ama örök tűzből, mely lelkében ég.

Mély csönd volt!

De egyszerre az ifjú az ablak mellett egy mozdulatot tőn, meghajtotta magát és tiszta csengő hangon mondá, fürteit reszkető kézzel hátrasimitva: „Az állás remek, — ha nagysádnak tetszik, kezdhetünk." — És oh csoda! A szép szobor a szoba közepén megmozdult, lassan, alig észrevehetőleg hajtá le büszke fejét, és egy hideg pillantást vetve az ifjúra, ismét jeges nyugalmába tért vissza.

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

Az ifjú tekintete égett. Oh mi napsugarak, legragyogóbb fényünkben, mily hidegek vagyunk egy szép szem pillantása mellett! Mi évezredekig leragyogunk a jeges hegyek ormára, s legforróbb lángunk sem képes a jeget felolvasztani rajtuk. De egy szép szem pillantása még a holtba is életet lehelhet és könyeket olvaszt a sziv jegéből.

Az ifju ecsetje röpülni kezdett a vásznon, mesteri kézzel körvonalozta az elragadó vonásokat, és keze mind' gyorsabb, tekintete mind' lángolóbb lőn, s a szép szobor sápadt arcza lassanként pirulni kezdett, és ajkai remegtek — e perczben felhő takará el a napot; egyike ama gyors nyári zivataroknak támadt, s én kénytelen valék a szobát elhagyni. Véghetlenül kiváncsi voltam a dolog további folyamára, s azért, mihelyest ismét kiderült az idő, ott termettem az ablak mellett; de oh fájdalom! azt zárva találtam. S igy ment az több napig egymásután, úgy hogy türelmetlenségemben már nem tudtam hova lenni; órákig ott álltam az átellenben fekvő ház kéményén, de habár fel is nyitii néha az ablak, a függönyök oly gyorsan és szorosan húzattak ismét össze, hogy még a legsoványabb sugár sem találhatott volna elég széles nyilást az átbújásra.

Egyszer kicsit szeles idő volt, s szél uram, ki igen jó barátom, kérésemnek engedve, oly erővel fújt el a nyitott ablak mellett, hogy a függöny egyik része kissé kinyilt — s én egy ugrással benn termettem a szobában.

Az ifju festő az állvány előtt állt, s keze oly gyorsan mozgott a vásznon, hogy lehetetlen volt a kép vonásait megkülönböztetni. Végre letevé az ecsetet és szakadozott, majdnem magánkivüli hangon mondá: „A fő elkészült, most az alakhoz kezdhetünk." De rátekintve a vászonra, egyszerre elsápadt, szemei szikrákat szórtak, mintegy hosszú álomból ébredve simitotta el kezét forró homlokán, s ajkáról szenvedélyes, de üdvtelt kiáltás hangzott. A vászonról bűvösen, igézőn egy bájos amorfő mosolygott feléje. A szemek oly vágyva égtek, az ajkak körül csókra hivó mosoly játszott, a piczi fürtök, mint apró fekete kigyók leskelődve bújtak elő a rózsaszin fül mögül, s a piczi gödröcskékben a száj két oldalán annyi pajkosság, annyi szerelem fészkelt. A szoba közepén pedig remegve állt a szép szobor, kezei lehajtott arczát födték, s a szép fehér ujjakon keresztül csillogó könyek peregtek elő. — Ezek a felolvadt szivnek cseppjei voltak, és ezt az ifju pillantása tette."

„Történeted igen érdekes volt, mondá kis szünet mulva a másik sugár, kényelmesen elnyujtózva nyughelyén," s éleslátásod valóban bámulatraméltó. Csak egyben nem érthetek veled együtt, és az, azon állitás, hogy az emberi szem pillantása túlragyogja aranyos fényünket, melegebb lánggal bir és nagyobb hatást idéz elő. — Ellentmondok ez állitásnak s be is fogom bizonyitani annak helytelenségét.

A másik sugár kissé hihetetlen kifejezéssel bámult barátjára, mig az, észrevehető erőlködéssel kirántá magát dolce farnienté-jéből és vigyázva tekintett ki a virágból, valjon nem hallgatódzik-e senki.

„Tudod barátom," mondá végre, „én valamivel idősebb vagyok náladnál, s azért, valamint néhány jó tulajdonom miatt, szép urnőnk kiváló bizalmát birom. Gyakran használt már fel legtitkosabb dolgaiban s már több igen gyöngéd s csiklandós ügyet bizott reám. Tudni fogjátok barátaim, hogy szép napunk már évezredek óta szerelmes a büszke hegykirály, Montblancba. Ne higyjétek ám, hogy a Montblanc már a világ teremtésekor foglalt el oly magas állást a természetben. Korántsem! nem volt ő egyéb a többi hegyeknél, s nem tudom, mi okozhatta azt, hogy a büszke nap e közönséges lényért egyszerre lángra lobbant. A szerelemnek furcsa szeszélyei vannak s már okosabb lények mint mi napsugarak törték fejeiket azoknak magyarázásán, s soha nem juthattak kielégitő eredményhez. — Elég az hozzá, a nap, a királynők királynéja megszerette a Montblanct. Azon percztől fogva mindent megtett, hogy közelebb huzza magához kedvesét, és cselszövényei által, arra vitte, hogy a hegy napról napra emelkedett, és nemsokára büszke, hóval födött feje, magasan trónolt törpékké vált társai fölött.

Királylyá tette őt is, mert büszkeségét sértette az, hogy az egész természet szeme láttára egy közönséges hegyet ajándékozzon meg szerelmével. Az egyébiránt nem valami uj dolog, s a természet, valamint az emberek történetében sok ilyenre fogtok akadni.

Hanem szegény úrnőnk sokat szenved kedvesétől, mert az oly hideg és érzéketlen, hogy legszelidebb és legragyogóbb fénye sem képes jeges szivét meginditani. Komoly ábrázatára soha nem száll mosoly, s e hidegség még inkább ingerli szenvedélyes úrnőmet.

Tavaszkor mindig legkitünőbb sugarait küldi le kedveséhez, melyek ajándékokkal vannak megterhelve, és ez évben én voltam oly szerencsés, e küldöttség elnöklétével megbizatni. — Midőn leértünk a Montblanchoz, mindjárt elébe terjesztettük ajándékainkat, fehér fürteire ragyogó rubintkoronát helyeztünk, óriás tagjait finom rózsaszin fátylakba burkoltuk s keblét alpesi rózsa és mohcsokrokkal diszitettük fel. — De méltóságos feje nem is üdvözölt bennünket, és arcza oly hideg és mozdulatlan maradt, mint azelőtt.

Szivem ugy megfájult, ha arra gondoltam, hogy egy meleg szó, egy édes üdvözlet nélkül kellend majd szegény úrnőmhoz visszatérni, s e gondolat annyira felingerelt, hogy legforróbb fényemmel ragyogtam a hegyre. Nem tudom mi adott kifejezést, lángot, erőt fényemnek; egy évezredes szenvedély, egy évezredes fájdalom égett benne, s szép úrnőm ragyogó szeme ábrándos vágygyal tekintett le távol kedvesére; ekkor a büszke hegy inogni kezdett, tagjai remegtek, és sápadt, hófehér ábrázatán, tompa morajjal, elfojtott zokogással, egy csillogó, mindig nagyobbodó köny gördült alá, és zúgva csapott le a mélybe. A völgyből kétségbeesett sikoltás hallatszott „a hózuzam!" és siri csönd lőn.

„Nos barátom," végzé mosolyogva a sugár, „be fogod vallani, hogy kicsit nehezebb feladat, egy óriás hegyet mint egy ifju lánykát könyekre inditani, s hogy mi napsugarak még is valamivel hatalmasabbak vagyunk egy ifju festő pillantásánál."

„Csalódol barátom," mondá a harmadik sugár, mely eddig nem szólt semmit, és gúnyos fénynyel, de azért figyelmesen hallgatta barátai, igen virágos és nagyon dicsekvő hangon előadott tapasztalatait. „Itt sem az emberi szem pillantása, sem a napsugarak ragyogása játsza a főszerepet, és azon erő, mely velök oly nagy csodákat miveltetett, nem ő bennök rejlik. Ama nagy hatalom tette mindezt, mely titkos szálaival az egész mindenséget tartja össze, mely indoka minden hatásnak, mely a csillagot az éghez, a virágot a földhöz, a szivet a szivhez köti, melynek nevét a végtelen viszhangozza; s az egész természet csak óriás betűit képezi e névnek!

De a sugarak egyszerre csak elhallgattak, egy elegáns pillangó szállt be hozzájuk, s igy bizalmas csevegésöknek vége szakadt. De ti valószinűleg kiváncsiak vagytok ama égi hatalom nevére, melynek a szép sugár annyi hatalmat tulajdonitott. Oh azt könnyen fogjátok kitalálni! Kérdezzétek meg önmagatoktól, midőn először fogtok pirulni egy tekintet lángja alatt, s szivetek dobogása feleletül fog szolgálni. S az egyik félénken fog elpirulni, mint a hogy a kis vadrózsa tette, a másik ijedten fog szivéhez kapni, a harmadik sirva fog leborulni, de lesz egy olyan is, ki ragyogó szemeit ihletten az éghez emelve, boldogan, üdvösen fog susogni: „enyém a menyország!"

Wohl Stephanie.

A ponyvairodalom Londonban.

Mint az ipar minden más ágának, ugy a kisebb irodalomnak is London a tulajdonképi hazája, s innen látják el a birodalom minden vidékeit irodalmi termékekkel. Itt a különböző városrészekben, nevezetesen pedig a hires Seven Dials és White Chapelben vannak felállitva a nyomdák és könyvárulások, melyek kizárólag csak a ponyvairodalommal foglalkoznak, s igen jövedelmezők, mint pl. a többi közt Semmy Catnach több mint százezer tallér hasznot hajtott. Az ezzel foglalkozó szerzők és költők száma, a kik részint vers, részint próza-termányeikkel látják el az utczákat, most jelenleg hat, s egy ily ballada vagy elbeszélés előállása igen érdekes módon történik, és sokkal jobban mutatja, mint minden más, ezen irodalom kiválólag nyerészkedés jellemét. — Az egy helyről más helyre mozogható könyvkereskedőknek társai, kik, a mint majd később jobban meg fogjuk látni, többnyire három vagy négy személyből álló csoporthan üzik mesterségüket, elbeszélésük eseményeit az esti lapokból választják. Ha valami nevezetesebb esemény jut értésökre, tüstént valami kiadóhoz sietnek, és annak a nép nyelvéhez mért hirdetését kivánják. Ez rendesen minden — hogy ugy mondjam, — teketória nélkül történik, mialatt a kiadó és az árus a szerzővel egyeznek meg. De ha valamely iró saját jótetszéséből készit valami müvet a ponyvairodalom számára, épen ugy mint a magasabb irodalomban szokott történni, kiadót keres, a kinek művét eladhatja. A szerző tiszteletdija mindenféle esetben ugyanaz, nevezetesen darabjától egy silling, körülbelől 50 kr. Személyesen ismerek egy ily irót. Ez irhoni születésü, meglehetős elméneczséggel van felruházva, s tulajdonképen ügyvéd volt, de a mint nyilatkozott, a whiskey iránti rendkivüli előszeretete miatt pályáját abban hagyván, irodát nyitott a kolduló levelek, kérvények és hasonló ámitások számára, s a mellett a ponyvairodalom is felhasználja költői tehetségét.

Mr. Mayhew egy másik életét és költeményeit ismerteti, s legyen szabad nekem is röviden közölni azt. „Midőn meglátogatám," mondja Mr. Mayhew, „be tegen találtam azt a költőt, a ki szomszédainak legnagyobb tiszteletét érdemelte ki. A mint arczáról láthatám, körülbelől 45 éves volt, szemei mélyen beesettek, arcza sovány és halvány volt, melyek rosz egészségről és sanyaru életmódról tanuskodtak. Mily nyugalommal és nagy önmegadással beszélgetett. Lakszobája nem épen kicsiny, és ugy butorozott, mint rendesen a szegényebb osztálynál találjuk. Legidősebb, körülbelől 13—14 éves fia eblánczokat készitgetett, melyeket az utczán árulgatott, s melyekkel naponkint körülbelől egy sillinget keresett. —„Én Newcastle-ban, upon Tyne (Tyne fölött) születtem." — mondá a költő, —„de még kis gyermekkoromban szakadtam Londonba, s különös előszeretettel olvasgattam a költői műveket, sőt azokat könyvnélkül is megtanultam, s lehet, hogy ebből származott azon elhatározásom, hogy ilyesmik irására adjam magamat. Iskolába nem jártam, irást és olvasást egyik legközelebbi rokonomtól tanultam, a ki kevés ideig atyámnál lakott. Sodronymű készitéséhez kezdtem, s müveimet Angolhon különböző vidékein igyekeztem eladogatni: azonban mesterségem virágzásnak sohsem indult; örültem, ha napi kenyeremet bekereshettem. Különös tisztelője valék Goldsmithnek, s Edwint és Emmát még most is tudom könyvnélkül: de a Wakefieldi papot sohasem olvastam. Edwint és Emmát egy régi könyvben leltem föl, s midőn jártomban keltemben valahol elragadó vidéket láttam, mindig rágondolék. Ezelőtt körülbelől 14 évvel kisértettem meg először, költeményeim eladásával nehány silling hasznot hajtani. Azelőtt sok dalt és balladát készitettem, de sohasem adtam el azokat, sőt nem is ajánlottam senkinek. Az első dal, melyet eladék, egy hangverseny-terem számára készült, s melynek nemsokára nagy következménye volt, czime: „Demon of the Sea," és ez „The brave old Oak" dallamára iratott. Hogy is kezdődik csak? Igen, emlékszem már:

Fel a vitorlákkal,
Kedvezőn fú a szél,
És kormányos vigyázz!
Halálfő jön feléd,
Kalózfő jön feléd,
Hajó merült a láthatárra fel.

Ez eredetileg a hangverseny-terem számára készült; de csakhamar ponyvákon foglalt helyet, s egy egész évig árulták. Egy sillinget kaptam érte, mivel a hangversenytermek csak annyit fizetnek, mint a kiadók. Ezután több, mint ezer balladát készitek, s csaknem mind megjelent a nyomdában és a kereskedésben, és véghetlen sajnálom, hogy azokból önnek egy példányt sem adhatok, mivel magamnak sincs. A legszebb talán az általam készitettek közt a „Házas ember álma," a melyből több, mint 100,000 példány kelt el. Kezdete igy van:

Oh Dermont, arczod oly üde,
Rubád mocsóktalan,
Hogy láthatlak most józanon,
Szóli ennek oka van!

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

Nőd s gyermekidnek nincs bajuk,
Kiket te egyszer kinozál:
Hogyan! most jobban bánsz velök?
Miért hogy igy megváltozál?

Dermont erre elbeszéli, egy éjfélen miként álmodá, hogy neje hirtelen meghalt, s látta gyermekeinek végetlen nyomorát, kik a koporsó körül hangosan sirtak és jajgattak, mialatt ő ittasan az ágyban fetrengett. Ekkor érzé azon nagy bűnt, melyet családja iránt elkövet, s iszonyu szivfájdalmában felkiált, felébred, s nejét az ágy mellett találja. A ballada igy végződik:

És keblemre öleltem őt,
Könytől ázott szemem,
És azt, ki álmomat adá.
Áldám jó Istenem!

És ettől fogva e költemény bőse Teatotaller, azaz olyan lett, ki semmiféle szeszes italt nem iszik. Az önmegtartóztatás barátai rendkivül meg valának ezen költeménynyel elégedve, és a nyomdász öt sillinget küldött nekem. Csak egyszer tettek azon ajánlatot, hogy készitsek erkölcstelen dalokat, de ezt kereken visszautasitám. A költészet minden nemét képes vagyok utánozni, de nem tudok rá esetet, hogy engem valami költő utánzott volna. A költészet semmi vigaszt sem nyujt nekem betegségemben; de talán igen, ha leirnom szabadna, a mit épen szeretnék, s a mi szivemen fekszik; azonban a kiadók csak akasztófa történetkéket szeretnek, s ez most nekem nem tetszik. De ha mégis valaki egy „iszonyatos sopánkodást" kiván, természetesen készitek. Ha saját tetszésemtől függenek, nem irnék egyebet sonettek és akrostichákná, erre kedvem van; mig igy sokszor egészen teleirom palatáblámat versekkel, s ismét letörlöm, mivel nem tetszenek. Iszonyatos élet! Igen uram, a mi életünk iszonyatos; nem is tudom már, minő ize van a húsnak. Eledelünk szüntelen csak kenyér, vaj és thea. A mint ön itt láthatja üstfoltozó vagyok, és mindenféle edények javitása napi munkám. Ott, az az én dolgozó székem, egyszerü ágyam mellett. Jobb napokban mesterségem négy sillinget is jövedelmez hetenként, de rosz időben alig egyet. Költészetem jó héten három sillinggel örvendeztet meg, néha alig egygyel, néha pedig egygyel sem. S ebből ön is láthatja a mi gondteljes életünket; mert keresetemből és a nyilvános gyámpénztárból húzott csekély segélyből kell nőmet és négy gyermeket táplálnom. Földi életünk a napi kenyér utáni nehéz küzdelemből áll." — —„Igen uram, — szólt közbe neje, — ugy van az, mint férjem beszélé. Mi most hetenkint két sillinget és négy kenyeret kapunk a kerületi pénztárból, s a mi heti házbérünk két silling és 6 pence. A mi életünk valóban keserű."

E költő előre elkészité saját sirversét is, a mely sirkövére vésettessék, ha ugyan családjának módjában lesz olyasvalamit állitani föl. Ez a családi biblia utolsó lapjára van gondosan felirva, s megkisértjük a lehető pontossággal leforditni:

Idegen állj egy pillanatra meg,
Jól meggondold midőn e sirra lépsz,
Itt nyugszik I. H. ki Krisztusba hitt
És a halállal bátran szembe néz.
Menedéke mindig az Ur vala
S fájdalmait békében tűrte el,
Czélhoz jutott — nem érez szenvedést,
Az úrban alszik már a hű kebel!

Miután már a ponyvairodalom költőinek életét és működését röviden vázoltuk, legkellemesebb dolog lesz talán az utczai könyvkereskedőkről némi észrevételt csatolnom ide, a kiknek kezeibe van ezen egész irodalmi üzlet letéve. Ezek a különböző osztályok közt, melyekre az anyaváros népessége oszlik, jelentékeny szerepet játszanak, és — a mint maguk kevélyen mondani szokják, — az ő magas szellemi kiképzettségök által ők az utczák aristokratái. „Nem azért fizet a nép nekünk, a mit eladunk, hanem azon élvezetért, hogy minket beszélni hallanak," mondá egyik ezen osztályból, midőn a Lord mayornál kihallgatáson volt. „Különben mi épen ugy élünk, mint önök mylord, felhasználjuk értelmi tehetségünket, mi a beszédből élünk, önök az irásból, ez az egész különbség, csakhogy önöket természetesen jobban fizetik." Ezen szellemi fensőség öntudata az alapja alkalmasint annak, hogy az ily utczai könyvárus fitymálva és megvetőleg tekint más utczai kereskedőkre; mert az ily nemes megvetés, melylyel ezek iránt viseltetik, valóban ép olyan, mint azon mély gyülölet, melyet egy utczai rabló a zsebmetsző, és ez ismét a közönséges koldus iránt tanusit. Továbbá még abban is különböznek az utczai árusok egymástól, hogy mig az étel-, a hal-, a gyümölcs-, az osztriga-árusok, ugy mint a többi utczai kereskedők mesterségükre gyermekségüktől fogva neveltettek, vagy anyagi körülmények hajtották arra; a könyvkereskedők pedig ezen pályára, ritka kivétellel, benső ösztönből, szabad választás utján léptek, mivel kóborló hajlamuknak ez leginkább megfelel. Az emberi jellem ezen sajátságos iránya épen nem rendkivüli; sőt az olyan esetek, melyekben valaki csendes, nyugodt életét elhagyja és kóborlóvá lesz, sokkal gyakoriabbak, mint midőn valaki nomád életét állandó lakással váltja fel.

A szabad, helyhez nem kötöti élet iránti előszeretet rendesen az illető egyének jellemében gyökerezik, mi semmiféle kényszert és megszoritást nem tűr, s épen azért bármi munkára és mesterségre képtelen, a mely csak legcsekélyebb önmeggyőzést vagy kitartást is igényel. Idejárul még a mindennemü élvezetnek különös szeretete. S ha tekintetbe vesszük még a legtöbb angol családban uralkodó mértékletes életet, mely a regényességre hajlandó szellemet legkevésbé sem elégiti ki, legkevésbé sem csodálkozhatunk, ha valami lordfiuról néha néha halljuk, hogy egy rongyos czigány viskóban, vagy valamely ifju lady egy izmos szénégetőnek karjai között keres menedéket, s itt akarja kikerülni családjának hideg, anyagiassághoz szokott ceremonialis életét, mely a szivet kielégitetlenül hagyja. Ebből lesz világos az is, hogy az utczai könyvárusok közt mindenféle rangu s állapotu emberek találhatók, kik közül némelyek az angol egyetemekről a legnagyobb dicsérettel tértek haza.

A „papir munkások," a mint az utczai szójárás ezen kereskedőket nevezni szokta, működésük neme és módja szerint ismét több alsó osztályra oszolnak szét. Legelső helyen állnak ezek közt a „futó kereskedők" vagy „halott üzők." Ezek azon emberek, a kik a gyilkosok utóbeszédjét vagy vallomásait, vagy valami gyilkostett „borzasztó tragoediáit," vagy valami öngyilkosságot, ujságok második kiadásait, vagy ugynevezett „cocks"-okat, pikánt hazugságokat árulgatnak. Ezek a tulajdonképi futó könyvárusok, mivel szüntelen lótnak futnak, mialatt csodateljes ujdonságaikat a közönségre tukmálják. Ezekkel egészen ellentétes állást foglalnak el, az ugynevezett „álló könyvárusok," kik bizonyos szokott helyen áldogálnak, s müveik borzasztó tartalmát a körülöttük összecsoportosult tömegnek ékes beszédben adják elő. De a futó könyvárusok sokszor felcserélik jellemöket, mert valamely utcza szegletén megállva, egy póznára tüzött s müveik tartalmát mutató nagy képen ajánlgatják áruikat. Majd a hires tudositó Calcraft élete, majd azon csodálatos eredmény, melyet Dr. A. veszélyes betegénél előidézett, a ki a mesmerismus befolyása alatt állott, majd a „Soho Squarebeli fehérházban" végbezment titkos működések, majd az aristocratiának titkos mysteriumai vannak azokon lefestve.

Az álló könyvárusoknak különös faja még az ugynevezett szalmaáruló személyek, kik áruikat eltiltottaknak állitják; s hogy ezeknek annál több vevőt szerezhessenek, szalmát szoktak maguk elé tenni árulás végett, s a vevőnek az illető müvet mint ráadást adják oda. Ezen kereskedés-ághoz meglehetős adag szemtelenség kivántatik; mert a szalmaárus száz eset közül alig adja egyszer az ajánlott müvet, a melynek politikai, gúny vagy vallástalan és erkölcstelen iratnak kellene lenni. Ezen üzleti ágnak feltalálója „Jack Straw" volt, a ki ezzel esténkint 4—5 tallért, néha többet is beszedett. A mely müvekre csupa ámitásból ráfogta, hogy tiltottak, gondosan boritékba tette és bepecsételte, ugy hogy a vevőnek nem volt ideje a vett tárgyat tüstént átnézni, s igy mentve volt a csaláson való rajta kapástól. Ezen szalmaeladás most már csak nagy ritkán fordul elő, — ugy, hogy az utóbbi időkben csak egyetlen egy esetre emlékezem, és ez a mult évek egyik karácson ünnepére vonatkozott, midőn Albert herczeg — ki tudja — miféle gyalázatos vétket akart az angol nép szabadsága ellen elkövetni, a mint azon irat megjegyzé. Először több gúnyköltemenyt árultak, melyek ezen tárgyra vonatkoztak és az utczák szegletein danolgatták, s miután a miniszterek ezen vádakat a teljes parlament előtt igaztalanoknak bizonyiták be, ekkor már többé nem akadt vevő, s menedékül a szalmaáruláshoz kelle folyamodni; mivel a régi latin közmondás „nitimur in vetitum semper cupimusque negata," a mi „felvilágosult" századunkra is teljes igazában alkalmazható. Ezen osztályba tartozik az erkölcstelen vagy trágár könyvek árulása is. Az áruló ugyanis valami hirlapot vagy vallási épülésre irott könyvet, vagy valami szabóhirdetményt, melyben olcsó ruhákat nagy szavakkal dicsérgetnek, s melyeket az utczákon ezerek közt osztogatnak szét, használnak e czélra, ezeket azután czifra papirba takargatják és gondosan bepecsételik. Ezeknek ajánlgatásával körülbelül 12 egyént, részint suttgó ifjakat, részint őszfürtű öregeket biznak meg. A dolog felvilágositásául meg kell még jegyeznem, hogy London több részein, főként pedig Holywell Street-en az erkölcstelen tartalmú könyveket árulás végett közszemlére teszik ki. A futó könyvkereskedők aztán ugy iparkodnak csomagaikat elkésziteni, hogy ezek a kitett könyvekhez egészen hasonlók. Azután egy ilyen könyvkereskedés közelében foglalnak állást, s mihelyest észreveszik, hogy valaki a közszemlére kitett könyv czimét érdekkel és figyelemmel olvassa, megszólitják s mondják neki, hogy tőlök ez vagy amaz könyvet egy sillingért vagy 6 pence-ért is megvehetik, a miért mindjárt ott a kereskedésben öt vagy két silling és 6 pence-t kivánnak. Egy ily módon kereskedő ember állitá Mr. Mayhew előtt, hogy egy estvén egy öreg ur tőle két ily csomagot 5 sillingért, egy másik pedig 5 csomagot 10 sillingért vett meg. „És — folytatá az értesitő, — szerettem volna azon öreg gyermek arczkifejezését látni, midőn az egyik csomagot a másik után dobogó szivvel bontogatá, s csak missiói tudósitásokat talált bennök!" Az ilyen kereskedést természetesen csak utczákon és főként estve lehet üzni; mivel az öreg urak, kik a legjobb hirben állnak, szégyenelnék nappal az ilyesmiket megvenni. Nyilvános vagy sörházakban sem történhetik ez meg, mivel a csalást itt csakhamar felfedeznék s drágán fizetné ezt meg az áruló. A nőnem dicséretére örömmel állithatjuk, hogy ezen gyalázatos irodalom bajnokai közt egyetlenegy nő sem találtatik, annyira hogy ezt kell következtetnünk: miszerint az erkölcsi sülyedés a férfiaknál sokkal mélyebb, mint a szépnemnél.

(Folyt. köv.)

A képzőmüvészetek történetéből.

I.

A szobrászat köréből.

2.

A szobrászat eredeti hazája a szabad Görögország volt. Itt fejlett az ki nemcsak önálló, de sőt minden egyéb műfajok fölött uralkodó müvészetté, s a szép görög élet délpontján emelkedett, azóta a mai korig nem csak túl nem szárnyalt, de — be kell vallanunk, — teljesen utol sem ért tökéletességre. — A polgárisodás minden teremtő korszakában az a müvészeti forma emelkedik nem csupán a müvészet többi ágait is hatalma alá hóditó tulsulyra, hanem saját tökéletességének is tetőzetére, a melyik a kor érzelmeit, képzeteit, törekvései irányát, szóval egész életnézetét a leghűbben birja kifejezni, s visszatükrözni. De épen a mely müvészeti forma teljes kifejlettségét s bevégzettségét annak köszönheti, mert egy lelkesült kor szellemének tökéletes kinyomata, az azzal a korral virágzik és hervad; s az abban a korban magát teélt cultura enyészetével a müvelődés irányainak változtával haladhat a müvészet egyéb ágaiban sokkal előbbre, teremt uj alakokat, de az a műforma a szellem változott légkörében eredeti fényében többé nem ragyog fel, ha csak teljes erejében vissza nem tér maga az az élet is, a mely szülte, s a melyből az alkotó geniusok képzeletük táplálékát szivták. — A szobrászatnak ilyen eredeti szülőföldje volt a görög élet és müveltség. A görög képzeletnek minden müveiben uralkodó jelleme a plasticai alakitás volt. Templomaikat mérarányosan faragott oszlopaikkal egészen a plasticai kidolgozás jellemzi; valamint tes-

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

tészetünk is plasticai szinezetű, képeik mintha lefestett szobrok volnának; sőt még a költészet legmagasabb nemében a drámában is p. o. Sophokles vagy Euripides tragoediáiban, oly plastikai alakokkal találkozunk, mintha csak beszélő és mozgó szobrok játszanának előttünk.

Mindez a görög életben és müveltségben alakulása átteremté a müvészetet is. Azt mondtuk, hogy a keletiek nem voltak tisztában a gondolattal, s azért nem találták meg az azt kifejező alakot sem, hanem phantasticus képeikben és épületeikben csak jelképezék. Most már megismerte az ember az istenit saját szellemében. A görög istenek nem voltak egyebek, mint mindazon szellemi hatalomnak, szépségének tiszta felismerésével természetesen meg kellett szünni az emberi és állati idomok phantasticus összekeverésének is. De hát a kentaurok és satyr alakok? hallom kérdeni. Igen is, de ne felejtsük: először, hogy ezeknél sem látunk emberi testet hal vagy madár fővel, hanem mindig a test alsó része volt állati, és a felső rész, mell, fő stb.

1. Hera.

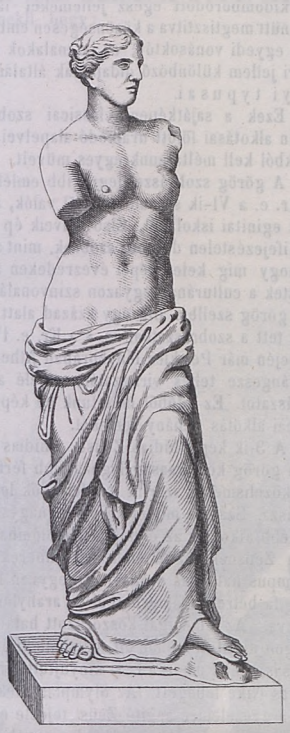

2. Melósi Aphrodite.

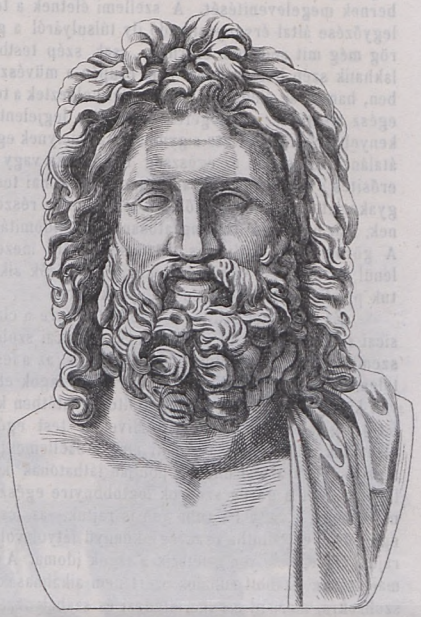

3. Zeüs.

gyökeredzik. — Miként legközelebbi czikkünkben érintéink, ős kelet népeit kiválóan a szolgai megfékezettség jellemzé, szolgaság a természet, szolgaság a nyers erővel uralkodó társadalmi hatalom irányában, addig a görög népnek életeleme a szellemi szabadság és önállóság. Despoticus állam helyett szabad köztársasággá rendezi magát; s ép oly szabad szellemi lényül érzi magát a természet irányában is, nem fél, retteg tőle mint a keleti ember, hanem gyönyörködik benne, átszellemiti, megnépesitve képzelete által alkotott isteneivel. Keleten külön papi rendek voltak, a papok alapitották meg a nép számára az istenek alakját s képzetét. Görögországban a nép költői szelleme saját erkölcsi világnézetéből teremté meg isteneinek alakjait. S mig keleten a természeti erőket istenitették, a görög istenek szellemi hatalmak voltak. Ha némely istenalakokat keletről átvettek is, azokat a görög képzelet erkölcsi lényekké alakitotta át. Igy p. o. Demeterben legrégebben a föld termő erejét tisztelték, s később a földmüvelés istenévé, tehát szellemi lénynyé lön. Helios, vagy Apolló korábban a nap, a természeti világosság, később a szellemi világosság a müvészet és tudomány istene, stb. — Természetes, hogy az erkölcsi élet és világnézet e gyökeres átérzelmeknek és gondolatoknak, a mit a szabad ember önmagában öröknek, isteninek érzett, önálló lényekül képzelése. Az egész olympos benn lakik az ember keblében, mondák a görögök. — S mert megismerték a szellemet, megtalálták az azt hiven kifejező alakot is: az emberi testidomát. Ezzel a szobrászat lön önálló müvészetté; s nem mint keleten az óriás épületek diszitéséül szolgált hanem megfordítva a kicsike, csinos temploméplületek voltak csak arra szánva, hogy egy-egy isten szobornak diszes lakhelyei legyenek. A szellemi élet mindig emberi alak; — és másodszor ezek nem istenek vagy királyok, hanem alsóbb rendü lények voltak, olyanforma jelentőségük volt, mint a költészetben a parodiának, s épen az a nagy különbség, hogy ez állatias alakok keleten istenek képei, a görögöknél satirák.

4. Dombormű a bassae-i templomból.

(A képzőmüvészetek történetéhez.)

Az eszményi szépség megismerésével megtalálták az azt tökéletesen kifejező formát. A classicai szobrokat a tartalom és forma egymást teljes áthatottsága jellemzi. Ezzel vége lön a symbolisáló müvészetnek. Miként a görög istenek nem általános eszmék jelképei voltak, hanem élő egész alakok, hasonlóul az isten-szobrok nemcsak jelképezék, hanem szemléltették az isteneket. — A ki Praxiteles Aphrodite szobrát (2 kép) vagy Phidias Zeüs-ét (3 kép) nézte, az nemcsak emlékeztette rá, nem kellett másutt keresnie, s képzeletében kiegészitenie, hanem szinről szinre ott látta maga előtt egész fenségében az istenek hatalmas urát, kinek egy ujja mozdulatára az egész olympus megrendült.

Azonban a mi a görög müveltséget és müvészetet kizárólag plasticai szépséggé jellemzi, az a szellem és természet, a szellemi és érzéki élet csodás egyensulya, még meg nem zavart harmoniája. — A görög nép kibontakozott ugyan a ter-

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

mészeti nyerseségből, a világon a legidealisabb nép volt, mindent átszellemitett, de az érzékiségről nem mondott le, sőt ragaszkodott hozzá, csakhogy meg nemesité. — A szellemi és érzéki élet e harmoniáját legtökéletesebben az ifjukorban láthatjuk, midőn a test minden vonásában a duzzadó érzéki életerő és az ébredő szellem egymást áthatva sugároznak. A későbbi korban egyfelől az érzéki erők csendesültével, s másfelől az értelmiség túlfejlődésével az érzéki és szellemi élet egyensúlya felbomlik, s ezzel az ember e g é s z a l a k j á n a k harmonicus szépsége is elvész. Ezért az ifjuság a plastikai szépség kora, és a görög műveltség a polgárisodás ifjusága. — Az üdvösséget egészen a benső szellemi életben helyező keresztyénség követelte először hiveitől a testnek, az ó embernek megöldöklését, s az érzékiség megtagadásával a benső szellemnek, az uj embernek megelevenitését. A szellemi életnek a test legyőzése által érvényesitendő ily túlsulyáról a görög még mit sem tud, szerinte „csak szép testben lakhatik szép lélek." Ezért nem csupán a művészetben, hanem az életben is nagy sulyt helyeztek a test egész alkatának szépségére. A nevelés legjelentékenyebb részét képezte a gymnastika, melynek egyátalán nem csupán az egészség biztositása vagy az erősités s ügyesités volt a czélja, mint a mai testgyakorlatoknak, hanem főleg a test minden részeinek, s az egésznek öszhangzatosan széppé idomitása. A görög ifjak nyilvános közönség előtt mezetlenül küzdöttek a versenytereken, és a nézők alkatuk plasticai szépségeiben gyönyörködtek.

Ez életnézet szülte és emelte tökélyre a classicai szobrászatot. Az első, mi egy classicai szobor szemléleténél figyelmünket magára vonja, az a fesztelen, nyugodt és szabad maga-tartás, a tagok eleven könnyü hajlékonyságával, kiáltó ellentétben kelet szolgalas merev alakjaival. Mivel a test egész alkatának tökélyében testesiti meg a szellemet; s a szépségnek a test minden pontján láthatónak kell lenni, ezért a görög szobrok legtöbbnyire egészen mezetlenek; vagy ha ruha van is rajtuk, az csak egy bő lepel. Mintha csak egy könnyü fátyol volna rájuk vetve, a melyen áttetszik a tagok idoma. A mi mai szűkre szabott ruháink azért nem alkalmasak a szobrokra, mert itt a ruha elfedezi és szabályozza a test idomát, holott a ruhának kellene a test alakját folvenni és láttatni. A leglényegesebb sajátlagossága azonban a classicai szobroknak a tagok tökéletes harmoniája. Ez alatt nem csupán azt értem, hogy a szobornak legkisebb lábujja ép olyan műgonddal s oly szépséggel van kidolgozva mint a homlok, hanem hogy a részek idoma s egymáshoz és az egész alkathoz aránya van oly csodás tökéletességgel alakitva, hogy a természetben oly tökéletes arányu testalkat tán soha nem található. Ez azon egyik pont, a miben az ujkori szobrászat még eddig nem birta utolérni a classicus művészeket. Mondják, hogy a görögök nagyon ismerték az emberi test szerkezetét, megengedem, de tagadhatlan, hogy a tudomány azóta a boncztan és élettani ismeretekben óriás haladásokat tett. Csakhogy az is igaz, hogy a szételemző természetbuvár és az alkotó művész között nagy különbség van. Ma az inductiv módszerrel sokkal jobban tudják az emberi hullát feldarabolni, a classicai korban jobban tudtak szép embert alkotni. Münchenben az anthropologiai muzeumban a borghesei viador (tán legközelebb közlendjük) szobrát láttam tanulmányul fölállitva. Ez öszhangzatot láthatjuk különösen a fej kidolgozásában. A szobrok fejei általában szellemdusak, kifejezésteljesek, de sohasem annyira, hogy kitünnének a többi tagok fölött. A magasabb értelmiséget rendesen a homlok emelkedettsége, s általában a fő felső részének kifejlettsége s eleven kifejezése árulja el. A görög szobrok homloka alacsony, vagy hajjal fedett, s különösen a nőknél tudtak a haj csigáival érzékibb kifejezést adni az arcznak.

A másik uralkodó jellemvonása volt a görög műveltségnek, hogy az egyén egészen a külső közéletben volt beolvadva, egyedül az egyetemes hazai érdekeknek, az általános erkölcsi hatalmaknak szolgálatában volt jelentősége, az egyesek egyéni sajátlagossága, egyéni érdekei teljesen értéktelenek voltak. Ez életnézetből természetesen következett, hogy a plasticai művészet tárgyái inkább az istenek, és a hősök, (a kikben egyetemes szellemi hatalmak voltak személyesülve:) mint magán életet élő egyesek. Innét a classicai szobrászat tisztán eszményi, typicus jelleme. Az emberben csak azt becsültek, a mi egyetemes, lényeges, örök szellemi tulajdon, minő p. o. igazságosság, hatalom és erő, bölcsesség, szeretet, szelidség stb. Egy szóval ez az, a mit isteninek szoktunk nevezni, és a sajátképeni classicai szobrokban csak ez általános isteni vonásokat látjuk testesitve, gondosan elhagyva mindent a mi benső csupán egyéni érzelmekets esetleges individuális sajátlagosságot árulna el. Ezért szobraikon oly eszményi fenség, nyugalom ömlik el, de egyszersmind a mi szemeink előtt oly hidegek. Igaz ugyan, hogy a különböző isten-szobrokban mind megannyi különböző kidomborodott egész jellemeket látunk, de mindenütt megtisztitva a közönségesen emberi, esetleges, egyedi vonásoktól: ez istenalakok inkább az emberi jellem különböző oldalainak általános e s z m é n y i t y p u s a i.

Ezek a sajátképeni classicai szobrászatnak minden alkotásai fölött uralkodó alapelvei. E szempontokból kell méltatnunk egyes müveit.

A görög szobrászat legrégibb emlékei mintegy Kr. e. a VI-ik század végéről valók, az ugynevezett eginitai iskolából. Első müveik ép oly vacskos, kifejezéstelen darabos szobrok, mint a keletiek. Csakhogy mig kelet népei évezredeken át megfeneklettek a culturának egyazon szinvonalán; a geniális görög szellem alig egy század alatt oriás haladást tett a szobrászatban is, s a Kr. e. IV-ik század elején már Perikles fénykorában Athenben Phidiás lángesze teljes virágzatára emelé a classicai szobrászatot. Ez időből mutatunk be képeinkben a plasticai alkotás nehány remekét.

A 3-ik kép Phidias Zeüse, Phidias Periklesnek, a görög köztársaság legnagyobb férfiának barátja, közelismerés szerint minden idők legnagyobb szobrásza. Számos müvei között legnagyszerűbb és remekebb alkotása az olympiai templomba készitett szobra Zeüsnek, az istenek és emberek atyjának, az olympus hatalmas urának. A negyven láb magas szobor fa bélre elefántcsontból és aranyból volt kidolgozva. Az olajággal koszoruzott hatalmas isten gazdagon diszitett trónon ült, baljában királyi pálcza, (rajta sas, Zeüs madara.) s kinyujtott jobbján egy szárnyas Nike lebegett. (Az olympiai játékokra czélozva, a győzelemra segitő Zeüst fejezte ez alak ki.) Testének egy részét liliomokkal s egyéb metszvényekkel ékitett aranypalást fedte. — A trón ébenfából, elefántcsontból és aranyból készült kövekkel volt diszitve. Lábainál 24 tánczaló Nike, és a trónra s a zsámolyra számos mythologiai alakok voltak metszve. A trónt szinte istenalakok vették körül, ugy hogy még az alzat is, a melyen a trón állt, istenképekkel volt fedve. — E gazdagon diszitett környezetéből annál méltóságosabban tünt ki a föld urának fenséges alakja. Phidias benne nemcsak a kegyelmes, jóságos atyát, hanem egyszersmind az olympos hatalmas urát akarta előállitani.

Phidias Zeüsze iránt az egész ó kor bámuló tisztelettel viseltetett; e müremek túlélte magát a görögök istenét, mert csak a Kr. u. ötödik században pusztitá el egy tüzvész a templomot s a szobrot. Másolatai között egyik legnevezetesebb az Otricolliban talált márványfő, mely Rómában a Vatican muzeumában van. Az általunk közlött 3. kép ez után készült, s habár a műbirák több hiányokat fedeznek is felbenne, de még is némi viszképét adja az eredetinek. A leomló gazdag hajfürtökkel köritett arczának erős vonásaiból egyfelől a hatalom, erő s bölcsesség sugárzik, s másfelől épen az erő érzetéből származó nyugalom és fenség ömlik el rajta, mig buja göndörszakállától körülfolyt nyiló ajakain jóság mosolyog, s eleven férfierő virul.

(Folyt. köv.*)

Molnár Aladár.

Czigány zenészek.

Klinkovics Béla-tól.

(Képpel.)

Mióta Barabás jeles ecsete megnyitotta az utat a czigányok előtt a magyar nép-életképek terére, azóta sokszor találkozunk velök, hol a falu végén sátraik előtt, hol a csinos paraszt leányok körében, kiknek jövendőt mondanak, tenyerökből olvasva ki, mi rejlik a jövő fátyla alatt, szereti e és elveszi-e Bandi Zsuzsit, addig pedig tánczol-e vele jövő vasárnap sokat; — hol a lóvásáron látjuk, mint vaczogtatja a gubanczos szőrü pejkót, hol „garasos malaczet vezet poltrás kötelen", hol a csárdában fujja kidüledt szemekkel s dudaszerüleg felfujt pofával a klarinetet s melancholikus merengéssel zengeti a czimbalmot.

Jelen képünkön szintén a zene magasabb foglalkozásu köréből választott egyéneket szerepeltet a müvész. Azonban a csárda meleg hajléka, a boglyas kályha szomszédsága helyett kitette a hóra, a kiméletlen szél fuvásának a jobb sorsra érdemes müvészeket.

Négyen ballagnak, azaz hogy sietnek előre. A reményhez, mely ott a hová sietnek, jó fogadtatást igér, kemény februari szél kötött szárnyakat, s ugyancsak siet mind a három az elől merész léptekkel haladó primás nyomán. Ki ne olvasná ki e nagyra emelt fő s müvészien lengő fürtök kifejezésteljes egészéből a csapat hősét, az első hegedűst. Utána kissé nehézkesen, mint nyirettyüje, a kontorás lépdel, lábaiban már hiában keressük a primás nyalka merész körvonalait, s kalapjának lecsüggő bokrétája csak a mult időket zengi. A harmadik alak meglehetős élénk mozdulattal az ifju klarinetost mutatja be magában, ki csak azt sajnálja, hogy szokás szerént az első a bandában, a hegedűs, mert e visszás rend őt, ki szintugy vezérhangot játszik mint amaz, az első fokról lejebb szállitotta, s e felfordult világot azzal üti helyre, hogy a hol csak teheti, túlvisítja a hegedűt. Ugy látszik még uj legény a bandában, vagy nincs szerencséje, mert még magyar nadrágra sem tett szert, s csak ugy csizmába huzott pantallont magyarizált.

Hátrább a bőgös vetette hátát a szélnek. Kénytelen ugyan elébb menni, de azért megmutatja, hogy a „szél uramnak" elég dolga van őt tovább lökdösni. Ennek az urnak már köpenye is van, s ép oly gonddal takarja bele a bőgöt, mint fedezi saját becses bordáit.

Leghátul a második kontorás küzd a szélnél is gonoszabb ellenséggel, két rakonczátlan ebbel, hegedűt, nyirettyűt mindent mozgásba hozott, s ha a kutyák riogatásával nyelve elfoglalva nem lenne, kétségkivül kemény kifejezésekkel illetné társai közönyét, kik a testületi szellem érzése nélkül csak magok bajával törődve, hagyják őt a tanya czerberusainak martalékául.

Az egész táj hideg, havas, barátságtalan, épen mint a vendég riasztó ebek. Lombtalan fák hajlonganak a szélnek, s varjak ólálkodnak zsákmányra.

A mű fogamzata jó hangulatban kelt, s mulattató humorral van ábrázolva. Az alakokban változatosság s találó jelleg és jellem s élet van.

Mindenesetre figyelmet érdemel e kis mű. Tervezőjének a hazai életképek körét ajánljuk tanulmányozás végett, mely kétségkivül megtermi óhajtott gyümölcseit.

Ki e kedélyes mű eredetijét látni kivánja, azt a „Magyar képzőmüvészeti társulat" kiállitásán meglelheti.

M. H.

Chaeroneai Plutarchus müve a takarékosságról.*)

(Vége.)

„Antigonus király egyszer azt kérdezte Cleanthes bölcsésztől, midőn őt hosszu idő mulva Athenben előtalálta: „Nos Cleanthes, még őrölsz te mindig?" — „Igen, király, felele Cleanthes, én még mindig örölök, és ugyanazon okból, mert élni akarok; megválni az élettől pedig azért nem akarok, mert akkor a bölcseletről is le kellene mondanom! „Minő nemes, minő magasztos fölkiáltás egy ember részéről, ki ugyanazon kézzel, melylyel a malomban és a sütőteknőben dolgozott, irt az istenekről, a holdról, napról és csillagokról is! És mégis mi az efféle kézi munkát szolga-munkának szoktuk tartani. Ezért hiszünk szabadok maradhatni, habár kamatra

*) Hely szűke miatt az 1, 2, és 4. képek szövege a jövő számban jövend.

*) Mutatvány: „Magyar iró külföldön" czimü munkából.

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

veszszük is föl a pénzt, habár kénytelenek vagyunk is elaljasodott rabszolgáknak hizelegni, udvarolni, diszebédeket, ajándékokat adni, adót fizetni: szoktuk tenni pedig mindezt korántsem azért, mintha erre a szegénység hajtana — mert hisz ki adna kölcsönt a szegénynek? — hanem azért, mert szeretünk pazarolni. Mert ha minden ember csak az élet valódi szükségleteire szoritkoznék, ugy uzsorás nem lenne több a világon mint a hány centaurus, meg gorgo van. Bizony csak a fényüzés hozta létre az uzsorásokat, szintugy mint az arany s ezüst-müveseket, az illatárusokat, és a szépitőket. Nem azért szoktunk pénzt kölcsön venni, hogy magunknak azon kenyeret és bort hozathassunk, hanem azért, hogy jószágokat, rabszolgákat, öszvéreket, fényes butorzatot, és gazdag teritékü asztalt szerezhessünk, vagy hogy a népnek költséges játékokat rendezhessük, azaz, hogy nagyravágyásunkat holmi haszontalan és háládatlan módon minél előbb kielégithessük. A kit egyszer az adósságcsinálás viszketege behálózott, adós marad az egész életében; úgy jár az ilyen ember, mint a paripa, melyet egyszer megnyergelnek: majd ezt, majd azt kell szegénynek hordoznia, a nélkül, hogy valaha ismét reménye jönne a mosolygó rétekre és legelőkre viszasurranhatni. Az adós ember ide s tova bolyong, hasonlóan azon daemonokhoz, kiket az istenek az égből letaszitottak, s kikről Empedocles azt énekli, hogy:

„Egész a tenger mélyére üldözi őket le az aether hatalma,
Vadul dobja partra ki őket a tenger; a földről
Röptükben a lángoló napba rohannak, s belőled, ó nap, ki az aetherbe!“

„Az adóst is egyik uzsorás és hitelező a másik karjai közé taszitja; a corinthi kezéről először patraei, majd azután athenei uzsorás kezére kerül, mig végre, miután valamennyien szitak rajta, a sok kamat egészen fölemészté vagy földarabolja. Annak, ki sárba esik, vagy azonnal föl kell kelnie, vagy egészen csendesen fekve kell maradnia, mert ha benne magát ide s tova hengergeti, egész testében átnedvesedik és magát egészen bemocskitja. Igy járnak azok is, kik hitelezőiket változtatják,

Czigány zenészek.

Klinkovics Béla-tól. — (L. szöv. a 76-dik oldalon.)

egymásután vállalják magukra az ujabb kamatot: egyre szaporodó adósság őket lassacskán egészen földre teriti, és azokhoz teszi hasonlová, kik epelázban szenvednek, de nem akarnak gyógyszert elfogadni, hanem inkább kiöntik azt, s ekként magukat egészen elrontják. Mert az adósok sem azon igyekeznek, hogy adósságoktól kitisztulnának, hanem időről időre leteszik nagyon keservesen a kamatot, és ha azután ismét fizetésre kerül a dolog, ujra émelygés fogja el őket, ujra elkezd fejök fájni, a helyett, hogy már egyszer a bilincseket széttörve, magukat teljesen szabaddá és függetlenné tehetnék. Csak még néhány szót a vagyonosabbakhoz, kik miután jobban el vannak kényeztetve, nagyon örömest mentegetik magukat ekképen: mit, ne legyenek nekem rabszolgáim, ne házam, ne nyájaim? No ez épen ugy hangzik, mintha egy vizkóros ember, ki egészen föl van fúva, azt mondaná orvosának: hát azt akarja ön, hogy én egészen összeaszszam és elnyomoruljak? — Miért ne, ha ez egészségedre szolgálhat? Inkább soha se legyenek rabszolgáid, semhogy magadnak kelljen rabszolgává válnod; inkább soha se legyen birtokod, csakhogy magadnak ne kelljen másává lenned. Mondok én majd egy mesét a keselyükről, figyelj csak ide kissé. Egy keselyü roszul érezte magát, nagyon megkinozta a hányás, a miért is panaszkodott társának, hogy már majdnem egész bélét ki kell hánynia. „Ugyan mit jajgatsz? felel rá a másik keselyü. Hiszen nem tulajdon béled az, mely erőltet, hanem azon dögé, melyet előbb szétszaggattunk.“ Épen igy ez adós sem tulajdon házát vagy tulajdon mezei jószágát adja el, hanem hitelezőjének tulajdonát, mely fölött urrá a törvény értelmében utóbbit ő maga tevé. Azt mondod tán erre, hogy: igen, de atyám hagyta rám még örökségkép. Igaz: de atyád szabadságot és becsületet is hagyott rád, a mit még többre kellene becsülnöd. Hisz kezedet és lábadat is szülednek köszönheted, és nem adsze-

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

mindezáltal még jutalmat annak, ki e tagokat, ha megégtek lemetszi? Calypso Ulyssesnek öltönynemüt ajándékozott és illatos, halhatatlan testétől illatozó mezbe öltöztette mintegy szerelmök és barátságuk emlékeül. De miután hajótörést szenvedett és a hullámokon nagy ügygyel bajjal erőt vett, rögtön levetette az átnedvesedett és nehézzé lett ruhát, eldobta magától, fátyolt kötött mellére, és ugy uszott tovább a part felé. El is érte; megmenekült, és most ujra nem kellett ételben, sem ruhában hiányt szenvednie. Valjon nem valóságos vihar e az, mely az adóst ostromolja, valahányszor a határnap leteltével az uzsorás nála megjelen és fülébe kiált: fizess!?"

„Igy szólott, összetorlasztá a felhőket és föltorzitá a tengert.
Erre maguk közt a keleti, déli és sűvöltő nyugoti szél csatáztak."

S ezalatt az adósságok hullámokként ide s tova hengeregnek. A hajótörést szenvedők egyideig harczolnak ugyan az őket környékező veszélylyel, de később, minthogy sem elfutniok, sem kiusznioik nem lehet, a mélység mégis csak elnyeli őket, minden barátjaikkal együtt, kik helyettök netán jót állottak. Crates, kit különben hitelezők nem háborgathattak, mert soha senkinek sem volt adós, önként lemondott nyolcz talentomnyi vagyonáról, mert nem birta már elviselni a gazdálkodással járó gondokat és szórakozottságot; vette köpenyét, táskáját, és koldussá lett, csakhogy philosophálhasson. Anaxagoras sem mivelte a rájutott földeket, hanem parlagon hagyta azokat, de minek is idézgetek bölcsészeket? Hisz a lyrai költő Philoxenus sem cselekedett másképen. Midőn t. i. egy siciliai gyarmatban sorsot, házat és egyéb javadalmakat nyert, és a sok fényt, kéjelgést, tudatlanságot, mely őt már már környékezé, észrevenné, igy kiáltott föl: „Az istenekre, nem! e szerencse nem fog engem tönkre tenni; én magam fogom szétrombolni." Átengedte tehát ósztályrészét másoknak, és örökre odahagyta a tájat, hol őt e szerencse érte. Igy tesznek a Philoxenusok! De az adósok nagyon is ki birják állani, hogy őket megintsék, kiszijják, rabszolgává tegyék és mindenektől kifoszszák. Egész odaadással táplálják ők, miként egykor Phineus a Harpiákat, melyektől többé meg nem szabadúlhatnak. Igy veszik az uzsorások is ki az ételt az adós szájából: eladják buzáját, mielőtt még le lenne aratva, elcsalják az olajat mielőtt még az olajgyümölcs lehullana. Megveszem a bort ennyiért meg ennyiért, — szólnak ők — és már föl is teszik a szerződést: holott a szőlőfürt még nem hagyta el a tőkét, hanem az Arcturus fölszálltára várakozik!"

Falaise városa és erődje Normandiában.

(Képpel.)

A képünkön ábrázolt város és erőd történetét egészen a tizedik századig vihetjük vissza, és a történetileg nevezetes, számos normándi helyek egyik legérdekesebbike. Falaise azt a dicsőséget igényli magának, hogy ős falai közt ringott légyen Vilmosnak a britt sziget hóditójának bölcsője. Sok középkorú dalnok megénekelte Falaise-t, mint a hires hóditó szülőhelyét. Nehány történetiró egészen a római időig akarja visszavinni az Anglia sorsát eldöntő világhirű hastingi csata győzője szülőhelyének történetét, és azt állitják, hogy e várost Julius Caesar alapitotta volna, e nagy római hadvezérnek tulajdonitják a még most is fennálló vár épitését is. De ez nem valószinű.

Caesar szerencsésen átlépte a Rubicont; de az Orne vizén át nem vitte győztes fegyvereit. Angolországba a calais-i szorosnak vagy Boulognenak vette utját. Ő maga legalább sehol sem tesz emlitést hires emlékirataiban Falaise-ről, pedig mondják, hogy ritkán szokott megfeledkezni oly helyről, mely egy levélkével bár nagyobbitá babérkoszorúját. Pedig nincs okunk elhinni, hogy Falaiseről is nem mondta volna világhirű szavait: „jöttem, láttam, győztem!"

Egy igen hiteles iró, az abbé de Longuerue állitja, hogy Falaise alapitása csak a normanok hóditása idejébe esik, és csak akkor kezdődik hirneve is. A trouvèrek (vándor dalnokok), kik e tekintetben némi hitelt érdemelnek, nevezetesen Jumiége Vilmos, Wace Róbert és Vital Ordèric, sem emlitik Falaise-t az 1025-iki év előtt. Több mint valószinű, hogy Rollo herczeg, (Normandia meghóditója és megalapitója,) ki ép oly nagy államférfiú mint harczos volt, észrevevé e hely fontosságát, és várat emelt, és egyik utódja II. Róbert ötven évvel később megerősitette, és kiépitette a nagy hadtani fontossággal biró ifju várost és erődét.

Falaise topographicus helyezete egyaránt kedvező a védelmezésre és csatázásra. Ez előnyös természti fekvésénél fogva rövid időn a normandi herczegség legjelentékenyebb városa lett, és Róbert herczeg, III. Richard utódja, már székhelyévé tette.

E herczeggel, ki Ördög Robert név alatt ismeretes, és kit Scribe költeményében, Mayerbeer pedig az utána czimezett daljátékában örökitettek, kezdődik sajátképen Falaise hiteles története, mig az előbbi korszakot még a költészetszülte regék szövik át.

III. Richárd, a normandi herczegség Rollo általi alapitása óta negyedik herczeg, békés hajlamú fejedelem volt, és több a herczegség jólétére czélzó törvényt hozott. De Robert fivére, ki nem ok nélkül nyerte az „ördög" melléknevet, kapta magát egy szép napon, vagyis egy pokoli éjjelen, és fellázadt uralkodó bátyja ellen. Egy csapat elszánt kalandor segitségével hatalmába kerité Falaise-t, és megeskődött, hogy elevenen onnan ki nem hozza senki.

De midőn Richárd nagy sereggel körülvette az erős várat, és komoly készületeket tett annak ostromlására, Ördög Robert uram mégis jobban meggondolta a dolgot, és kezét nyujtá a kiengesztelésre békeszerető bátyjának, mit az örömest el is fogadott.

Rövid időn e testvéri viszály és kibékülés után Richárd meghalt és Ördög Robert lön a herczegség korlátlan ura. Falaise iránti előszereteténél fogva ez uj helyet tette a herczegség fővárosává, és Rouennak ezentúl azzal a dicsőséggel kellett beérnie, hogy uralkodóját csak olykor-olykor fogadhatta vendégképen ős falai között.

Falaise lakosai nemsokára érezni kezdék a herczeg pártfogásának üdvös következményeit, és mindent elkövettek, hogy a bőkezű fejedelem jól érezze magát köztük.

Ördög Róbert vonzódását Falaise városához még egy különös szerelmi viszony is növelé. A hatalmas, rettegett herczeg szive lángba borult egy egyszerü, polgári lányért. Egy herczeg, ki fenséges szerelmével boldogitja egy szegény polgár leányát, biztosan számithat rá, hogy polgári vagy legalább polgárnői alattvalói imádják; és főleg ama lovagi korban az csalhatatlan mód volt népszerüvé lenni, és a „nép atya" diszes melléknév megszerzésére. Ördög Róbert és Arlette szerelmét a leghiresb troubadourok dicsőiték fenkölt dalokban, és e háladatos tárgyról több jeles ballada fenmaradt mai napig, melyek a déli franczia nyelven irt középkori költészet gyöngyei közé számithatók.

Ördög Róbert e kalandos házasságából született a világtörténelem egyik leghiresebb bőse: hóditó Vilmos, ki az 1066-diki év september 29-én válogatott norman hadsereggel kötött ki a brit sziget Sussex déli tartományának partjain és a következő october hó 14-én ura lett az egész szigetnek.

Fálaise akkor is jelentékeny város maradt, midőn a normani herczegek a brit királyság koronáját tették fejükre. Székhelye volt a főtörvényszéknek, a herczegség kormányzójának, a só és kamarai hivataloknak. Fekvését gyönyörűnek találták, és béke idején a norman-angol királyok kéjhelye, háború idején pedig erős védbástyájuk volt. Vásárok alkalmával az egész herczegségből ide özönlött az adók-vevők tömege, sőt még a londoniak is átjöttek nagy számmal.

Falaise szűcsárúi és különösen prémjei sokáig leghiresebbek voltak az egész continensen.

VIII. Károly franczia király nagyszerü kereskedelmi csarnokokat épittetett, kedvezésül azon kereskedőknek, kik a falaisei vásárokat meglátogatták.

A számos polgár- és külháborúk daczára fenmaradt erős várfalak és régi épületek érdekes ódonságot kölcsönöznek mai napig e városnak.

A „Szentháromság" és „Saint-Gervais" kápolnája a tizenhatodik század legjobb müvészeitől valók.

A város számos szabadalmait, melyeket I. Ferencz franczia király egy időre erőszakosan felfüggesztett, II. Ferencz legbőkezűbben állitotta vissza, és 1560-ban a szerencsétlen Stuart Mária ez első férje még számos új kiváltságokkal szaporitá, melyek némileg kárpótolták lakosait ama véres háborus időkben szenvedett veszteségekért.

A tizenhatodik század második felében, IV. Henrik franczia király uralkodása alatt megszünik Falaise, valamint az egész normandi herczegség önálló története; ezentúl Franczia ország történetével olvadván össze.

A végképeni feledéstől azonban e régi várost festői szép fekvése menté meg, és az utazó most is örömest keresi fel, és léptenkint növekedő vágyódással tart azon ház felé, melyben a „nagy hóditó" bölcsője ringott.

S e ház most egy csapláros birtoka, és a vásár- és ünnepnapokon gyülhelye az izmos vidéki pórlegényeknek és piros-pozsgás parasztleányoknak.

D. Gy.

TÁRCZA.

Egyletek és közintézetek.

(Magyar tudományos akadémia.) Jog- és történettudományi osztálylülés. Elnököl b. Eötvös József. Tagok nagy, hallgatóság rendkivüli számmal.

Wenzel Gusztáv rendes tag jelentést tesz 1862-ik és 1864-ik évi tudományos utazásairól, melyekben leginkább Magyarország északnyugati megyéit látogatta meg, hazánknak épen azon részét, moly miután a török dúlásoktól ment maradt, levéltári kincsekben leggazdagabb. Ez érdekes jelentés részleteit lapunk jövő számában adandjuk.

Purgstaller r. tag az anyag és erő közti viszonyról értekezik. Szép, világos irályu értekezésének, melyből azonban az idő rövidsége miatt csak töredékeket közölhetett, azon körülmény kölcsönöz különös fontosságot, hogy benne a bölcsészeti elvont okoskodás a természettudományi tapasztalatokkal párosul. Értekező a parányok különféle elméleteit adja elő, s hiányos oldalaikat felderitvén, áttér az erő eszméjének fejtegetésére, s minden erőt az öntevési, önfentartási természetes örök törekvésre vezet vissza.

Titkár felolvassa a beküldött könyvek lajstromát, ugy mint az akadémiai kiadványok szétküldendő ingyen példányainak rövid átnézetét, melynek részletes tárgyalása későbbre halasztatik. Ezzel az ülés szétoszlott.

—y—t.

(A magyar irók segélyegyletének tőkéje) közelebbről három új alapitványnyal gyarapodott. Horváth I. ajos miskolczi ügyvéd, Kun József az első magy. ált. biztositó társaság miskolczi főügynöke, s Szabó Károly az erdélyi muzeum könyvtárnoka külön-külön 200 ft alapitványnyal léptek az alapitók sorába. Reményljük, lesz hozzá a „Pesti Napló", hogy a nemes példa nem marad utánzók nélkül, és hogy hazánkfiai és leányai szokott bőkezűségükkel továbbra is felelőlik ügyét ennek az annyira jótékony és pártolásra oly méltó intézetnek.

Irodalmi és müvészeti mozgalmak.

(Wohl Stephanie regéi.) E fiatal irónőtől hozunk lapunk egy regénye méltó társa az többi testvéreinek, melyek a „Koszoru"-ban és más szépirodalmi lapokban megjelentek. Wohl Stephanie regéi sajtó alatt vannak, és a közönség is bizonyára szivesen fogja venni a fiatal, tehetséges irónő e kedves elmeszüleményeit.

Ritka tünemény jelen napjainkban, midőn a rendkivüli hatásvadászatot jobb irók és müvészek sem vetik

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

meg, hogy egy irónő a bájos virágok igénytelen országát válaszsza képzelete teréül; és virághőseihez teljesen illő, egyszerű, vonzó modorban és formában beszélje el azok történetét. Wohl Stephanie regéit különösen fiatal nőknek ajánljuk szivnemesitő olvasmányképen.

(Heckenast Gusztáv) könyvkiadó hivatalából egy egész halmaz uj könyvet vettünk, melyek közül ezuttal csak a szépirodalmiakat emlitjük meg: „Milyenek a férfiak," egy kötet beszély, Jókai Mórtól. — Jósika Miklós emlékiratai, II. kötet. — „Szent László," történeti költemény, irta Garay János. (A magyar remek irók XI. és XII. kötete.) Ezek oly müvek, melyek hoszasb ajánlgatásra nem szorulnak.

(Hajózási müszótár.) Kenessey Albert hajós kapitánytól, kinek nevét az irodalomban is ismeri a közönség, közelebb egy „Magyar-német és német-magyar hajózási müszótár" jelent meg, melyben a szakavatott szerző világos magyarázatát is adja a nehezebb szavaknak. E mü, mely különben sem gazdag szótárirodalmunkban ismét egy hézagot pótol, sok évi szorgalomnak gyümölcse; mert a szerző minden régibb, félig veszendőbe ment vagy ritkán hallható szót megfigyelt, feljegyzett és leginkább ilyeket használt. E szótárt különben már ezelőtt nehány évvel az akademia is ajánlta kiadás végett az elnökségnek, de a költségvetés nem engedte kiadását; tudtunkkal pedig az akademia azóta több a mi irodalmunkban időszerint kevésbbé szükséges munkát adott ki.

(„Magyarország anyagi érdekei") czimü és Szathmáry Károly jeles nemzetgazdászunk által szerkesztett nemzetgazdasági folyóirat első tiz ives füzete megjelent, és pedig oly dús tartalommal, mely megérdemli, hogy a közönség neleg pársolása e vállalat sikeres folytatását biztositsa. E füzet sok becses czikke közül csak nehányat emlitünk meg: Széttekintés a nemzetgazdaság terén. Keleti Károlytól. — Mire törekedjünk? Trefort Ágostontól. — Közlekedési eszközeink hiányai. Lónyai Menyhérttől. — A hazánkban eddig vaspálya nélkül levő vidékeket mi módon lehetne olcsó vasutakkal ellátni. Hollán Ernőtől. — A telepitések kérdése. Korizsmics László és Gorove Istvántól. — Párhuzam a vasutak körül Francziaországban és az osztrák birodalomban követett eljárás közt, tekintettel a gazdaságos épités és kezelésre. Gróf Zichy Ferencztől. — Mozgalmak egy dohánykiviteli társulat alakitása körül. Szathmári Károlytól. stb. stb. Előfizetést e folyóirat félévi folyamára 5 frttal elfogad a szerkesztőség (szénatér, 5. sz. I. emelet) és Emich G. kiadóhivatala, (barátok-tere, 7. sz.).

(A „Mármaros") czimű politikai közgazdászati és társadalmi hetilap előfizetési felhivása már szétküldetett. Felelős szerkesztője Szilágyi István, kiadó tulajdonosa Jura György, főmunkatársa Váradi Gábor. A lap april 5-én indul meg, és aztán minden szerdán jelenik meg egy, olykor másfél ivnyi tartalommal. Előfizetési ára félévre 3 frt, és az előfizetési pénzek Mármaros-Szigetre küldendők.

Falaise városa és erődje Normandiában.

(L. szöv. a 78-dik oldalon.)

(Gr. Zichy Jenő) megszerezvén Vörösmarty szobrának Fernkorn műhelyében készült mintáját, azt a M. Tud. Akadémiának ajándékozta.

(Szerdahelyi Kálmán,) több lap állitása szerint, aláirta a szerződést, melynél fogva a debreczeni szinház igazgatását átveendi. Szerdahelyire szép hatáskör vár a nagy magyar városban, és a vezetése alatt működő tehetségesb vidéki szinészeknek jó alkalom nyilik majd a kiképzésre; de a pesti szinpadon oly hézag marad utána, melyet nehéz lesz illően kipótolni.

(Csokonai Vitéz Mihály lak- és halálozási helye.) Kulini Nagy Benő azon házat, melyben Csokonai Debreczenben több ideig lakott és meghalt, márványkővel jelölte meg, melyen ez van irva:

Csokonai Vitéz Mihály
Lak- és halálozási helye.

Mint a „P. Napló" levelezője irja, nehány irodalompártoló nagylelkü emberbarát ujabban azon eszmét penditette meg, valjon nem menthetné meg a nemzeti kegyeletesség e házat a feledéstől és elpusztulástól?

(A magyar képzőművészeti társulat) f. évi február 15-én tartott rendes igazgató-választmányi gyülésében az „Ország Tükre" czimű lap szerkesztője mindenkép elfogadható ajánlatot tevén, lapja társulati közlönyül választatott. A választmánynak különben goudja volt arra, hogy egyrészt saját albuma számára a müvek sokszorositási jogát fentartsa, másrészt, hogy az ennek birtokában maradt müvészek jogukban meg ne csonkittassanak, végre pedig mind a müvészek, mind a lap érdekében elhatározta, hogy az „Ország Tükrében" megjelenendő müvek csak oly módon másoltathassanak, ha az eredeti mű szerzője müvének kielégitő kiállitásáról megnyugtatást nyer.

A szétküldött sorsjegyekből 11,818 darab visszakerülvén, a főügynök által 8498 darab ismét szétküldetett, 3320 db a főügynöki hivatalban maradt.

Az album lapjai és szövege nagyrészt elkészülvén, az illető bizottmány megvizsgálása után nyomtatás alá adatni rendeltetett.

A lelkes nyitraiak által a társulat javára rende-

A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

zett bál összes jövedelme 40 frt 42 kr. az elnökhöz megérkezvén, a nyitraiaknak szóló szives köszönet mellett, a pénztárba tétetett.

Ács Károly és hg Odescalchi Gyula a társulat alapitótagjai lettek, mely alkalommal örvendetes tudomásul vétetett, hogy a társulat tagjai ujabban 70-nel, köztük 38 vidékivel szaporodtak, minélfogva a társulat összes tagjainak száma jelenleg 780, köztük 91 alapitó tag.

Brezina kezdőfestész müve bemutattatván, segélyzésére 25 frt utalványoztatott.

A vigadói freskók tárgyában hirlapilag történt fölszólitásra három tagu bizottság választatott, megvizsgálandó és véleményt adandó, mily módon vethetné magát közbe a társulat a müvészet és müvészek érdekei védelmére.

Szintugy bizottságra ruháztatott a mücsarnokban kiállitva és sorsolás alá került müvek megbirálása.

Végre a bálbizottmány jelentése olvastatott föl, mely szerint a febr. 4-én, a vigadóban tartott bál összes jövedelme 9134 frt 65 kr., a költség levonásával pedig, mely az első kisérlet nehézségei s számos uj szerzemény miatt 7324 frt 6 krra rugott, a társulatnak jutott tiszta jövedelem 1810 frt 59 kr, mely különben a még értékesitendő számos tárgy által még tetemesen öregbedni fog. A vigalom e szerencsés eredménye örvendetes tudomásul szolgált, egyuttal meleg köszönet szavaztatott a rendezésben fáradozott számos társulati tagnak, mindenek fölött pedig a társulat buzgó titkára Telepy Károlynak, kinek egyuttal méltán kiérdemelt tiszteletdij is utalványoztatott. Határozatba ment továbbá, hogy a társulati tagok által, aláirás utján rendezendő barátságos estélyre az annyi buzgalmat tanusitott rendezők szivesen látott vendégekül meghivassanak. Pest, febr. 17. 1865.

A társulati szerkesztőség.

Ipar és kereskedelem.

(A vasutak tárgyában kiküldött országos gazd. egyesületi bizottmány) e hó 16-án szervezte magát. Elnöke Lónyai Menyhért, előadóul Hollán Ernő, jegyzőül Szathmári Károly választatott. A bizottság tagjai a munkát, különbözó ágaihoz képest, felosztották egymás közt; a terjedelmes munkálat egyszersmind törvényjavaslatul fog szolgálhatni.

(A szabadkereskedés és vámtariffa) tárgyában működő bizottság szintén e hó 17-én kezdte meg tanácskozásait Lónyai Menyhért elnöklete alatt, jegyző itt is Szathmáry Károly. Gróf Zichy Henrik irásban beküldött véleménye a fenforgó tárgyban nagy érdekelteséggel fogadtatott. Kautz Gynla tanár szintén érdekes előadást tartott, nem különben gr. Zichy Ferencz ő excja.

A tárgyalás alá vett két kérdés a jelenkori kereskedelmi és ipar fő éltető tényezőinek tekinthető. Egy bazánk viszonyaiból fókonkinti kifejlődő szabadkereskedés és oly tariffa, mely a versenyzést a külfölddel lehetségessé teszi, ez az, mire törekednünk kell, és a működő bizottság oly lelkes és szakértő hazafiakból áll, kik minden tehetségöket és befolyásukat e két életkérdésnek hazai iparunkrai kedvező megoldatára fogják felhasználni.

Budapesti hirek.

(Szemere Bertalan) egészségi állapota annyira javult, hogy dr. Batizfalvi gyógyintézetét orvosainak beleegyezése folytán elhagyhatta, és Pesten lakó rokonai meghivására azok körébe költözött.

(Az utczai járdák) már néhány hét óta, még a leglátogatottabb helyeken is, oly sikosak, hogy ha nem is élet-veszély, de egyik lábunk vagy kezünk eltörése minden lépten fenyeget. Azon hir, hogy a város kapitánysága nehány házmestert bezáratott a járdák tisztitásáért és a rendelet szerinti behintés elmulasztásáért, keveset segitett a bajon. De azt szeretnők tudni, hogy az utczákat átmetsző, a középületek és templomok előtti járdák le nem tisztitásáért kit zárat el a kapitányság? kérdi a Pesti Napló.

(Dr. Jaulus Antal) pesti sz. Rókus közkórházi segédorvos, itt kapott typhus következtében f. hó 17-én meghalt, és ez a kórházi orvosok közül a negyedik, ki hivatalának pontos teljesitésében áldozatul esett.

(A pesti szegény gyermekkórházban) gróf Teleki Sándor úr és neje, született Teleki Józefin grófnő 1050 fttal egy ágyat alapitottak.

(A nemzeti muzeum) megint érdekes mű-tárgyakkal gyarapodott. Nevezetesen Nagy Ferencz, egy nemrég Pécsett elhunyt őrnagy, a következő emlékeket hagyományozá: egy ivó-üveget, mely I. Napoleon tulajdona volt, egy távcsövet, mely egykor Murat nápolyi királyé volt, s egy török fegyvert, melyet Sivkovic tábornok az utolsó török háboru alkalmával hóditott. Továbbá Jósika Miklós Drezdából a könyvtárnak három diszmunkát küldött. Ezek: „Monuments d' architecture et de sculpture en Belgique" (Belgiumi épitészeti és szobrászati müemlékek) Stroobart-tól, „Das Mineralreich in Bildern" Kurr-tól, és „Atlas antiques" Sprunnertől. Ez utóbbi a régiségtan tanulmányaira nézve szerfölött érdekes, s 27 táblázaton mutatja földünk régi, kétezer év előtti arczulatát. Megláthatjuk rajta azt is, hogy mai Ó-Budánk helyén hajdanában Aquincum állott.

(A buda-pesti hangászegyleti zenede) iskolateremében f. hó 16-kán délelőtt diszes kis ünnepély tartatott. E napon volt t. i. negyedszázada, hogy a zenede érdemteljes igazgatója Mátray Gábor és tanára Engesser Mátyás az intézet előmozditásán és a növendékek képzésében buzgón fáradoznak. Működésük ezen negyedszázados évnapját tehát a választmányi tagok, a tanári testület és az összes növendékek szerencsekivánatokkal és üdvözlő szónoklatokkal ülték meg.

(Az orsz. magyar gazdasági egyesület igazgató választmánya rendes havi ülését) f. hó 27-én délutáni 5 órakor fogja megtartani a „Köztelken." — A közgazdasági szakosztály pedig f. hó 21-én délelőtti 10 órakor ülést fog tartani a „Köztelken." Főtárgyak: az austriai vám-árszabályzat és a szabad kereskedés ügye. — Pesten, 1865. febr. 17. — Elnöki megbizásból: Morócz István, egyesületi titoknok.

Vidéki hirek.

(A csikszéki vizkárosultak felsegélésére) a Magyarhonból gr. Mikó Imre ő excja kezén át küldött 1500 frtot, méltóságos Mikó Antal ur egy öt tagból álló bizottmány közreműködése mellett Al-Csikszék 15 községében febr. 6—10-én osztotta ki. Ezen kiosztásnál tekintetbe lett véve a károsult szegénysége, a kár nagysága és azon gabna-adomány menynyisége, a melylyel sorsához képest mindenki mult 1863 évben a Magzarországiak részére gyüjtött segélyhez járult. Minden községben 100 frt lett kiosztva, legkisebb adományul 1 frt, nagyobb adományul 8 ft jutott. Több mint 800 szegény család részesült ekkép segélyben.

(A Tisza vizállása) A „Szegedi Hiradó" irja, hogy a Tisza állásáról érkező hirek nagyon aggasztók. A hó a hegyek közt roppant mennyiségben esett, és gyors olvadás esetében, bő táplálékot nyujt az anélkül is magasra hágott elemnek.

(Felhivás.) A makói gőzmalom-társulat, Pozsonyi Ferencz ur elnöklete alatt, f. é. márczius 21-én tartandja alakuló közgyülését Makón, melyre a t. c. részvényesek megjelenni annyival inkább felkéretnek, miután ezen alakuló közgyülés, alapszabályok hozatalán kivül, még az ujabban kibocsátandó 250 db részvény aláiratása iránt is intézkedni fog. Élt Pesten, 1865. febr. 16. Dobsa Lajos.

Külföldi hirek.

(Megjegyzés Napoleon herczeg báljára.) Az orleansi herczeg 1829-ben ugyanazon termekben adott egy tánczestélyt, melyekben Napoleon herczeg, s melyre szintén igen nagy számban volt hivatalos az akkori világ nevezetessége; ekkor mondá Salwaady azon emlékezetes szavakat: „nous dansons sur un vulcan" (vulkán felett tánczolunk.) A herczeg bálját is megtisztelték egy ilyen mondattal, csakhogy a mondat szerzője nem ismeretes; a parodia következő: „nous dansons sur le Vatican" (a Vatikán felett tánczolunk.)

(A világhirü washington i) „Smithsonian Institut" a tűz martalékává lett. Éjjel kigyuladt, egész éjen át lángokban uszott, s reggeli 5 órakor réz teteje beomlott. A tűz oka, egy néhány nap előtt felállitott kandalló csöve volt, mely az épület tetején vezettetett ki a kéménybe, s közel lévén az épületfákhoz, melegsége ezeket lángba boritotta. A vegyes képtár és a Stanley-féle indus képtár egészen megsemmisült, a hires „haldokló gladiátor" kivételével, mely megmentetett, noha ez is sérült állapotban. A felolvasó-terem tökéletesen a lángok martalékává lön, ugy a természettani muzeum is, mely köztudomás szerént Dr. Have Robert minden nevezetes müveit magában foglalta. — Az igazgatótanács terme az intézet minden eredeti levelezésével, könyveivel, s az alapitó lord Smithson Jakab minden személyes creklyéivel szintén megsemmisült; ugy a magnetikai és meteorologiai észleldo, és a csillagda is a déli toronyban. Legnagyobb erőlködés és gond mellett mégis ugy korlátozták az oltók a tüzet, hogy a palota egész keleti szárnya a hivatalnokok lakásaival épen maradt; s a tűz nem hatván le a 2-ik emeleten alól, az egész könyvtár, nyomda, kiadóhivatal, a természetrajzi gyüjtemény s szoborcsarnok épségben maradt. Az épület felső falai, ugy két tornya is tetemesen megrepedeztek, s igy alkalmasint ezen részeket le kell szedni, mielőtt ujra felépithetők. — Az igazgatótanács a kárt félmilió dollárra becsüli, — nem számitva természetesen azon veszteségeket, melyeket kipótolni pénzzel nem lehet.

Nemzeti szinház.

Péntek, febr. 17-én. Laub Ferdinánd hegedü-virtuoz első hangversenye. Elismerőleg kell szólnunk az igazgatóság e léptéről, midőn Laub urat a magyar közönségnek bemutatta, s a zenebarátoknak három élvezetes estét kivánt szerezni. Laub ur annyi fényes tulajdonnal bir, hogy a sok közül nem tudjuk melyiket bocsássuk elöre. Tán nevetségesek leszünk, ha a Sz... váriak példáját követjük, kik közül kihalván az egyetlen jámbor gondolatokkal foglalkozó vén zongoramester, az erdélyi lapokban következő hirdetményt tettek közzé „Keresztetik egy jó erkölcsü zongoramester..." sat. sat. Mondom tán nevetségesek leszünk, ha e kisvárosiakként Laub urról legelébb is nagy örömmel azt kiáltjuk, hogy komoly és solid egyéniség. De olyan tulajdon ez, mely akár a képző, akar az előadó müvészet terén minden nagy müvész sajátja szokott lenni, s ennélfogva már egymaga kezeskedik Laub ur nagyságáról. A virtuozokat köznyelven rendszerint azzal szokták jellemezni, hogy ugy játszanak hangszerükön, mintha nem is az a hangszer lenne. Elmondhatjuk ezt Laub urról is, mert kezében a hegedü tiszta mindazoktól a gyengeségektől, melyek a közéletben a hegedüre szoktak emlékeztetni, pl. daczára annak, hogy hangszere erejét a netovábbig fokozza, soha egy fülsértő hangot sem hallat, mely kivált a rézhúron hasonlit egy rosz falusi kapu csikorgásához; a legfinomabb részletekben minden hangja folyó s egyöntetű, mely a gyengébb technikájuaknál szakadozott, s legjobb esetben csak annyira finom, mint a hajszál, melyen puszta szemmel is kényelmesen láthatni az egymás mellé rakodott porgöröngyöket; továbbá Laub urra nézve technikai nehézségek nem léteznek, akár a kettős akár hármas fogásokon könnyüdséggel s tisztasággal végig megy, a nélkül, hogy a hallgatónak a rendkivüli nehézségek eszébe jutnának; arpeggioi staccatoi, s minden ezekből alkotott gyors futamai versenyeznek a zongoravirtuoz ujjaival, holott sok hegedü virtuozt szenvelgőknél az efféle ugy egybeolvad s elmosódik, mint egy rosz énekesnél; ide számitva Laub ur jó izlését, költői felfogását, egy olyan müvész áll előttünk, kinek hatalmában áll a közönséget önkénytelen magával ragadni. Ismétlem, ennyi szép tulajdon mellett Laub ur egyénisége igénytelen. Müsorában első volt Mendelssohn konczertje. E remek compositiót a pesti közönség már ismeri, azaz, hallotta, de csak Laub ur előadása után fogja ismerni. Ezt követte Vieuxtemps reverie-je. Több mint egy évtizede, hogy magától szerzőtől hallottuk ez olvadozó müvet; ő sem adta több melegséggel, s kivált záradékában a nyolczadokat több tisztasággal és erővel. A közönség zajos tapsokban tört ki, s nem szünt meg, mig Laub ur az ismétlés helyett egy több feladványokból s ezeknek változataiból álló egyveleget nem játszott. Nem kisérte ezuttal semmi hangszer, nem is volt rá szükség, mert a hegedü egyszersmind e szerepet is vitte. Azt hittük, hogy e hevenyészetszerü előadásban eljutottunk Laub ur netovábbjáig, de rövid ideig tartott e csalódásunk, mert Ernst magyar változata az előbbit jóval túlhaladta. E müvet épen nehézségei miatt senki sem szokta játszani, s ezért ma egészen ismeretlen. Találkoztunk benne Biharival, kit Laub ur velőkig hatólag tud tolmácsolni, s hajmeresztő nehézségekkel, melyek épen nem estek a költői előadás rovására, hanem a mellett tanuskodtak, hogy midőn Laub ur olvadozó, elragadó tud lenni, egyszersmind a szó teljes értelmében virtuoz. Ez előadott darabok közt énekelte Simon ur Schuberttől a vándor dalt, szép előadással és nagy hatással. Simon ur a legképzettebb dalnokok egyike; szinpadunknak alig volt becsesebb tagja. Végre énekelte Pauliné Szubovicsnak egy magyar dalát. Pauliné szépen énekelt, minden müvészetét összeszedte, hogy a dalból valamit csináljon, mindazáltal egyhanguságából s közepességéből nem tudta kivenni. Daczára ennek a dalt ismételtették.

TARTALOM: Csejte vára. (Képpel.) T. K. — A mit a napsugarak látnak. (Rege.) Wohl Stephanie. — A ponyvairodalom Londonban — A képzőművészetek történetéből. (Képekkel.) Molnár Aladár. — Czigány zenészek. (Képpel.) M. H. — Chaoroniai Plutarchus műve a takarékosságról. — Falaise városa és erődje Normandiában. (Képpel.) D. Gy. — Tárcza.

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

A franczia-angol

illatszeráru kereskedés

„Vénushoz"

a Kristóf-téren, 1. szám alatt, Pesten,

ajánlja a legjutányosb árakon tökéletesen uj és fris berendezésű raktárát mindenféle férfi- és női piperecikkekkel,

különösen a következő ujdonságait, u. m.

valódi arany-, ezüst- és fehér hajport;
„ Brillantine-hajport;

legfinomabb, háromszorosan tisztitott fehér és rózsaszin rizsport;
„ fehér és vörös arczmázt, mely az arczbőrnek teljesen ártalmatlan, szilárd, por-, folyó és ir-alakban;
„ szemöldfesték, csinos zsebtokokban;
„ érmázt, mely bálokra és estélyekre különösen ajánlatos;

Polissoire pour la beauté des ongles, — körömport a körmök szépitésére, csinos tokokban, körömfényesitővel és körömráspolylyal együtt.

Hajkenőcsöket, olajokat, szappanokat, illatszereket a legfinomabb és legkellemesb virágillatokkal, mint: Acacia, Bouquet, Geranium, Jasmin. Heliotrope, Rezeda, Viola s a t.

Fogport, fogpépet, fogirt, a fogak tisztitására és szépitésére;

szájvizeket, bőrszépitő vizeket, borotválkozó irokat, eczetet, chesnut water hajfestéket, mely a hajak festésére különösen ajánlatos, Sachet-, szobafüstölőt — a legnagyobb választékban.

16. 1—1 **Vértessi Sándor.**

!Báli ruhák!

s külömbféle

báli ruha kelmék,

ugy mint:

Tarlatan, Illusion, Créppe, virágos, blond és brüssel szövetek, fejdiszek, reczék.

Amerikai Crinolinok és a most divatu felső szoknyák.

Leszálitott szabott gyáriáron kaphatók

Figler Antal és társa

csipke és himezések gyári raktárukban.

Pesten, a régi német szinház épület nagyhid-utczai sarkán.

26. 1—1

A legnagyobb vászonruha-raktárban

váczi-utcza „Ypsilanti"-hoz Pesten,

kaphatók a legolcsóbb árakon és legnagyobb választékban mindennemü fehérneműek férfiak, hölgyek és gyermekek számára, ugymint:

20,000 darabnál több férfi ingek rumburgi vagy hollandi vászonból, darabja 3 ft, 2 ft 25 kr, 3 ft 50 kr, 4 ft, 4 ft 50 kr, 5 ft, 5 ft 50 kr, 6 ft, 6 ft 50 kr, 7 ft, 8 ft, 10 ft, 12 ft.

10,000 darabnál több szines férfi ingek, 1000 különböző mintában, régibb mintája 2 ft, legujabb minták és legdivatosabban varrva 2 ft 50 kr, 3 ft.

Fehér pamut-madapolan-férfi-ingek, 1 ft 75 kr, 2 ft, 2 ft 50 kr, 3 ft, 3 ft 50 kr.

Férfi-gatyák vászonból, magyar vagy félmagyar mintára 2 ft, 2 ft 25 kr, 2 ft 50 kr, 3 ft, 3 ft 50 kr.

Női ingek rumburgi vászon, simák 2 ft 50 kr, 3 ft, 3 ft 50 kr, 4 ft, 5 ft.

Női ingek rumburgi és hollandi vászonból himezve, 4 ft, 5 ft, 6 ft, 7 ft, 7 ft 50 kr, 8 ft, 9 ft, 10 ft, schweitzi és franczia mellmustrával, 4 ft, 4 ft 50 kr, 5 ft, 5 ft 50 kr, 6 ft, 7 ft.

Fiu ingek vászonból 4 éves 1 ft 80 kr, 2 ft 10 kr, 6 éves 1 ft 85 kr, 2 ft 40 kr, 8 éves 2 ft, 2 ft 45 kr, 10 éves 2 ft 10 kr, 2 ft 65 kr, 12 éves 2 ft 40 kr, 2 ft 90 kr, 3 ft 50 kr, 14 éves 2 ft 65 kr, 3 ft 15 kr, 4 ft 20 kr, 16 éves 3 ft, 3 ft 50 kr, 4 ft, 4 ft 50 kr.

Szines fiu-ingek, 4 éves 1 ft 25 kr, 6 éves 1 ft 40, 8 éves 1 ft 55 kr, 10 éves 1 ft 75 kr, 12 éves 2 ft, 14 éves 2 ft 10 kr 16 éves 2 ft 20 kr.

Mindennemü téli alsó mellények, nadrágok, harisnyák és egyéb téli czikkek férfiak és hölgyek számára, nagy választásban.

Főraktár a legjobb 3½, 4 és 5 rőf széles amérikai krinolinnak fehér vagy hamuszin, darabja 2 ft 50 krtól 6 ftig, vörös 5 fttól 8 ftig

Szines alsó-szoknyák legfinomabbak, darabja 6 ft 50 kr, 7 ft, 7 ft 50 kr.

Ferstei orvos tyukszem-irtószere egy üvegecske 50 kr

És sok egyéb kész fehérnemü czikkek, melyekről az árjegyzék kivánatra bérmentesen elküldetik.

Továbbá ajánljuk nagy raktárunkat rumburgi, hollandi, irlandi, creas és bőrvásznakban a legolcsóbb gyári árakon.

Vászonzsebkendők, duczatja 3 ft, 3 ft 50 kr, 4 ft, 4 ft 50 kr, 5 ft, 5 ft 50 kr, 6 ft, 7 ft 50 kr, 8 ft, 9 ft, 10 ft, egész 20 ftig.

Törülközők, duczatja 6 ft, 6 ft 50 kr, 7 ft, 8—16 forintig.

Szines ágyi kanavász, vége 9 ft, 10 ft, 11 ft, 12 ft, 13—16 frtig.

Valóságos vászon-asztalnemü.

Asztalkendők duczatja 5 ft 30 kr, 6 ft 20 kr, 6 ft 60 kr, 7 ft 50 kr, 8 ft, 9 ft.

Abroszok minden nagyságban 6 személytől 24-ig. Asztali készletek 6, 12, 18 és 24 személyre. Legjobb minőségü kötő-czérna csomója 1 ft 20 kr és 1 ft 60 kr.

Nagy választás ágyteritők, piqué és tricot-paplanokból, kávéskendőkből és minden e nembe vágó czikkekből.

Raktárunkban vett czikkeknél nagy előnyül szolgál az, hogy minden megvett, az árjegygyel ellátott czikk 14 nap alatt nemcsak kicserelhető, hanem egyszersmind ki nem elégitési esetben az ár vissza is adatik.

Szállitások minden irányban, az ár előleges beküldése mellett vagy utánvétellel gyorsan és legjobban eszközöltetnek, ugyszinte mindennemü megrendelések mustra szerint leghamarább elkészittetnek.

12. 1—4 **Kollárits József és fiai.**

PETROLEUM

valódi amérikai és legjobb nemü belföldi, nem gyulandó, kapható legolcsóbban, és pontos fokért kezeskedve, — mindenkor a legolcsóbban.

Nadler J. W. és társa

nagykereskedésében, Pesten, iroda:

Nádor-utcza 9-dik szám.

4. 4—8

Uj találmányú

jegyző-laptömb

irodák, házi- és gazdasági használatra. — E 200 lapból álló füzet (Notiz-Block) ára vonalozva 20 kr., vonalozatlan 18 kr.

Kapható **Pozner K. L.** papirkereskedésében Erzsébettér 1. sz.

8. 5—6

A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

LÁNG M. Pesten, nagyhid-utcza 2-dik sz., Szina-féle ház az „angol királyné" szálloda mellett.

Ajánlja nagyban és kicsinyben a legjutányosb árak mellett gyönyörü, gazdag választéku

belföldi, szász és angol PORCELLAN és WEDGEWOOD

asztali-, thea-, kávé- és gyümölcs-teritékeit, pipere- és mosdó-edényeit,

fényüzési czikkeit s az általánosan kedvelt bécsi köedényeit.

Mindennemü megrendelések elfogadtatnak, a leggyorsabb idő alatt, s jutányosabb ár mellett teljesittetnek. Vidékrei szállitásoknál legügyesebb pakolás, biztos, gyors és jutányos kézbesitésre a legnagyobb gond fordittatik.

Ez év elején éles kötelességemnek tartom, hogy a mélyen tisztelt gazda-közönségnek irántam tanusitott meleg pártfogásaért hálás köszönetemet nyilvánitsam, melyre leginkább egy szebb és áldásosabb jövő irant táplált boldogitó reméllyek készteknek, mert az ipar legujabb fejleményei komolyan figyelmeztetnek bennünket, hogy jövendő boldogságunk nincs elveszve.

Ez évben különösen bátor vagyok **GAZDASÁGI GÉPGYÁRAMAT** továbbra is az illetők buzgó pártfogásába ajánlani.

Különösen gazdagon felszerelt gyári raktáramban készen találhatók: 3—4—6 ló erejü cséplő-gépek, tisztitó s szakoló szerkezettel ellátva; valamint különböző szóró s tisztitó rostok, vetőgépek, répa- és szecskavágó-gépek; különböző jeles szántókék, boronák, hengerek stb.

Azonkivül elfogadok megrendeléseket malmokra, valamint minden gépészeti szakba vágó munkákra.

A mi az árakat illeti, különösen figyelmeztetem a t. cz. gazda-közönséget, hogy azokat már a mult év folytán leszállitottam, s ezirán képes árjegyzéket bárkinek megkeresésére bérmentve szivesen szolgálok.

Farkas István, gépész.
Üllő-út 5-dik szám.

7. 1—1

Franczia-angol illatszer árú-raktár.

11. 1—1

Egyedüli raktára a valódi herczegnő viznek Renárd Ágostontól Párisban.

Illatszer kereskedés a „Vénus"-hoz.

Van szerencsém a magas fönemességnek ugy a t. cz. közönségnek tudomására adni, hogy denkenbergi Becker L. lovag, Kristóf téren lévő házában (ezelőtt Lueff M. helyiségeiben) ujonnan

felszerelt Illatszertárt nyitottam.

Mint tisztelt Lueff M. házának több évi ügyvezetője, a legjobb gyári forrásokkal ismeretes, tökéletes szakismerettel birván, arra iparkodtam: hogy dusan felszerelt, kellő gonddal berendezett raktáramba a legfinomabb franczia és angol illatszereket: Lubin, Violet, Piver, Pinand société-hygeugui, Honbigant-Chardin, Monpelas, Rimmel, Bayley, Atkinson franczia, angol, orosz, spanyol és angol udvari illatszergyárnokoktól szerezzem be; azonkivül még haj-, fog- és körömkefék, valamint fésük s minden egyéb öltözéki szerek,

szintugy a legfinomabb thea- és rum is kaphatók nálam.

Midőn a valódiságért és minőségért kezeskedem, ajánlom alázatos szolgálatimat.

Vértessi Sándor.

Kölni viz (eau de Cologne), Farina F. Mária, legrégibb készitő gyárából.

A „Vénushoz" Pesten a Kristóftéren 1. sz.

Előfizetési felszólitás!

„AZ ORSZÁG TÜKRE"

czimü illustrált heti lapra.

Lapunk uj éven túl, nem mint addig, minden tiz napban, hanem jelen alakjában egy iven, minden csütörtökön fog megjelenni; mostani rovataihoz még oly rovatokat nyerend, melyek a t. olvasó közönséget a világ és hazai miveltség minden ujabb mozzanatával alaposan megismertessék.

Képeink nagy részének rajzolására Barabás klassikus festőnket nyertük meg.

Az Ország Tükre rovatai következők: 1. Képek, kőrajzzal. 2. A képek magyarázata. 3. Eredeti költemények, beszélyek, néha képekkel diszitve. 5. A külföld minden irodalmából jelesebb beszélyek, költemények. 6. Ismeret-terjesztő czikkek a tudomany, müvészet és ipar minden ágából; különösen pedig a hazai és világ történelemből érdekes kor és jellemrajzok képekkel diszitve; az ujabb és remek-irók müveinek ismertetése, képekkel diszitve; a természettudomány különböző ágaiból és bölcseletből, a közvetlen hasznost, a szépet és nemesitőt. 7. Egyház és nevelés. 8. Szinház. 9. Irodalom és müvészet. 10. Ipar és kereskedelem. 11. Fővárosi, vidéki, bécsi és külföldi hirek, a lehető élénkséggel, pontosság es részletességgel vive; ezen rovatra különös súlyt fogunk fektetni, s igyekezni fogunk — mennyire csak elérhető hetilapban, — hogy a t. olvasó közönség a hazai és külföldi eseményeknek helyes és pontos tudomásához magaidejében juthassen. 12. Konyvészet. 13. Vegyesek.

S mindezeken felül adunk évenkint négy szinezett divatképet szöveggel, s adunk minden félévben egy oly jutalomképet, mely az Ország Tükrének épen oly diszére legyen, mint hazai müvészetünknek.

A hetenként megjelenő értékes képeket fölvéve, lapunk kétségen kivül versenytárs nélküli a hazában, s törek edni fogunk, hogy beltartalomra nézve is a haza müvelt osztályához méltó lehessen.

Az Ország Tükrének eddigi minden viszonyai merőben megváltozván, munkaköre uj szellemi erőkkel gazdagodott; s közreműködésüket igérték még Gyulai, Jókai, Kriza, Losonczi, Szász Károly, Szathmáry Károly, Szilágyi Sándor, Thaly Kálmán, Tóth Kálmán, Vértesi stb.

Különös és szigoru felügyelet leend a pontos szétküldésre.

Daczára annak, hogy lapunkat heti lappá változtattuk át, az előfizetési ár mégis a régi marad, azaz: egész évre 12 frt, félévre 6 frt, évnegyedre 3 frt.

Az előfizetési pénzek Engel és Mandello nyomdájába küldendők. (Egyetem-utcza 2-ik sz.)

PEST, 1865. NYOMATOTT ENGEL ÉS MANDELLONÁL.

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.